

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

SÁRA VILKUSOVÁ

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Spisovatel Jan Poláček vlastními slovy i pohledem jiných

Sára Vilkusová

Bakalářská práce

2022

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Sára Vilkusová**
Osobní číslo: **H19228**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**
Téma práce: **Spisovatel Jan Poláček vlastními slovy i pohledem jiných**
Zadávající katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Zásady pro vypracování

Bakalářskou práci bude tvořit portrét současného českého prozaika Jana Poláčka, autora fantastické i psychologické literatury. Metodologicky bude práce založena na rozhovorech s tímto spisovatelem, vedených za pomoci metod tzv. oral history, a na jejich komparaci s dalšími prameny, zejména literární kritikou a publicistikou. Cílem práce bude (re)konstrukce mediálního obrazu Jana Poláčka na pozadí vývoje české literární kultury zejména po roce 1989.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha : R3, 1995.

FIALOVÁ, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha : Academia, 2014.

HRUŠKA, Petr, MACHALA, Lubomír, VODIČKA, Libor, ZIZLER, Jiří (eds.). *V souřadnicích volnosti. Česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha : Academia, 2008.

KRÁLÍKOVÁ, Andrea. *Autorské tváře v knižních zrcadlech. Obrazy autorů současné české literatury v perspektivě kulturního transferu*. Příbram : Pistorius a Olšanská, 2015.

VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha : Karolinum, 2015.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Antonín Kudláč, Ph.D.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. března 2021**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2022**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2021

Prohlášení

Prohlašuji:

Práci s názvem Jan Poláček vlastními slovy i pohledem jiných jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 25. 05. 2022

Sára Vilkusová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu PhDr. Antonínu Kudláčovi, Ph.D. za ochotu, vstřícnost a ocelové nervy potřebné pro spolupráci se mnou. Musím uvést jméno pana Ing. Jana Poláčka, kterému děkuji za otevřenost, s nímž sdílel své životní osudy potřebné pro tvorbu práce. Je pro mě ctí, že se stal mým druhým konzultantem.

Obří poděkování patří mým oblíbeným chemikům, Ing. Luboši Prokúpkovi, Dr. a Ing. Aleši Eisnerovi, Ph.D., za morální podporu, pomoc během studia a rozšíření obzorů v oblasti přírodních věd. Druhý jmenovaný mě okouznil skvělými přednáškami s osobitým humorem, díky nimž jsem to tehdy nevzdala. Na naše interakce budu vzpomínat s úsměvem a jsem vděčná za možnost oba poznat.

Musím zmínit pana Toma, můj dlouhodobý vzor, který mi celou dobu držel palce, aby to nedopadlo až na osmý pokus jako tehdy ten řidičák. S poklonou děkuji přátelům, kolegům na oboru, rodinným příslušníkům a mému parťákovi pro život za povzbuzení v těžkých chvílích.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zaměřuje na osobnost a tvorbu českého prozaika Jana Poláčka. V teoretické části byly představeny aspekty, na které bude později nahlédnuto u jednotlivých děl. Rovněž byla představena metoda orální historie a vývoj české literatury po roce 1989. Kapitoly související přímo s osobou Jana Poláčka doprovází úryvky z rozhovoru a e-mailové korespondence. Také bylo naznačeno, do jaké míry má veřejnost možnost seznámit se s autorovou tvorbou prostřednictvím médií. V neposlední řadě byl proveden nástin kritické recepce Poláčkových děl.

KLÍČOVÁ SLOVA

Jan Poláček, současná česká próza, orální historie, paratexty, mediální ohlas, česká literární kritika

TITLE

A focus on writer Jan Poláček through his words and other's perspective

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on the personality and authorship of a Czech prose writer Jan Poláček. Different facets were presented in theoretical part, which will be further used in analysis of his writings. The oral history method and development of Czech literature after the year 1989 were also presented. Chapters focused on personality of Jan Poláček are interspersed with passages from interview and e-mail communication. The extent of familiarization of the public with his writings was also outlined. Eventually, a critical reception of Jan Poláček's writings was made.

KEYWORDS

Jan Poláček, present Czech prose, oral history, paratexts, media response, Czech literary criticism

Obsah

Úvod.....	1
1 Rozdíl mezi mediálním a autorským obrazem.....	3
1.1 Masová média a mediální obraz	3
1.2 Autorský obraz a paratexty	4
2 Metoda oral history	6
2.1 Interview a životopisný příběh	6
2.2 Postup při interview	7
2.3 Etika a současné postavení metody u nás	8
2.4 Využití metody při tvorbě kvalifikační práce	9
3 Vývoj české literatury po roce 1989	10
3.1 Vývoj české prózy po roce 1989	12
3.2 Zařazení tvorby Jana Poláčka do kontextu české literatury po roce 1989.....	14
4 Život Jana Poláčka	16
5 Tvorba Jana Poláčka	19
5.1 Ex machina	21
5.1.1 Rozbor vybraných paratextů	23
5.1.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla	24
5.2 V těch temných dobách	26
5.2.1 Rozbor vybraných paratextů	27
5.2.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla	28
5.3 Spánek rozumu plodí nestvůry	29
5.3.1 Rozbor vybraných paratextů	30
5.3.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla	31

5.4	Kyberpunk & Heavy.....	33
5.4.1	Rozbor vybraných paratextů	34
5.4.2	Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla	35
5.5	Spěšný vlak Ch.24.12.	36
5.5.1	Rozbor vybraných paratextů	37
5.5.2	Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla	39
5.6	Příběh spalovače mrtvol	41
5.6.1	Rozbor vybraných paratextů	42
5.6.2	Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla	43
5.7	Soukromý detektiv Matyld – Na stopě sériového vraha.....	46
5.7.1	Rozbor vybraných paratextů	47
5.7.2	Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla	48
5.8	Malostranský ďábel	48
5.8.1	Rozbor vybraných paratextů	49
5.8.2	Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla	50
5.9	Soukromý detektiv Matyld: Na stopě podivných únosů.....	52
5.9.1	Rozbor vybraných paratextů	52
5.9.2	Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla	53
	Závěr.....	54
	Zdroje	56
	Summary	64

Úvod

S tvorbou Jana Poláčka, konkrétně s kontrafaktuálním románem *Spěšný vlak Ch.24.12.* (2010), jsem se poprvé setkala na přednášce z literární teorie a později ze současné české prózy. Po přečtení psychologického románu *Spánek rozumu plodí nestvůry* (2000) mi bylo jasné, že bych ráda o tomto spisovateli dozvěděla více informací. K mému úžasu jsem při prvním pokusu objevila různorodé aktivity několika autorových jmenovců. Po upřesnění dotazu mi zůstaly k dispozici jen základní informace z knižních databází, pár rozhovorů a článků, které odkazovaly ke spisovateli Ladislavu Fuksovi.

Nepodařilo se mi dohledat odborný text zabývající se pouze Janem Poláčkem a jeho tvorbou. Po prozkoumání několika úložišť vysokoškolských kvalifikačních prací jsem dospěla k názoru, že bych ráda vytvořila ucelený obraz jeho díla. Domnívám se, že u každého autora lze nalézt něco, co by stálo za pozornost badatelů. Pokusila jsem se rozšířit povědomí o tomto tvůrci, protože si podle mě zaslouhuje zájem i v dnešní době, nejen jako představitel kyberpunku z 90. let minulého století.

Ve dříve publikovaných pracích, kde figuruje Poláčkovovo dílo, se autoři zabývali především jeho kyberpunkovými povídkami a zmíněným kontrafaktuálním románem. Heslo se mi podařilo v tištěné podobě nalézt pouze ve *Slovníku české literární fantastiky a science fiction* (1995) od Ivana Adamoviče. Jedná se sice o starší zdroj, ale skvěle mi posloužil pro základní orientaci v tématu.

Pro praktickou část byla zvolena metoda orální historie. Jsem si vědoma svého odchýlení od původního zadání práce. S narátorem jsme se domluvili, že místo cyklu rozhovorů uskutečníme „kratší formu“ interview. Získané poznatky byly zkombinovány s úryvky z půlroční e-mailové komunikace. Uvědomuji si rozdíl mezi spontánní reakcí při mluvení a pečlivě upravenými frázemi v písemné podobě, nicméně kvůli tehdejším okolnostem (covid) nám připadalo vhodnější zvolit tento způsob. Sám narátor projevil ochotu k realizaci této myšlenky, a tak jsme jednotlivé úseky práce konzultovali spolu.

První kapitola představuje rozdíl mezi mediálním a autorským obrazem, co je utváří a čím ovlivňují své okolí. Ve druhé kapitole byla stručně představena metoda oral history, respektive její základní charakteristika, metodika, postup při vedení interview, vývoj, etika a aplikace v rámci této bakalářské práce. Třetí kapitola nastínila vývoj české literatury po roce 1989 s podkapitolami o směřování české prózy a pokusem zařadit Jana Poláčka do kontextu jejího vývoje.

Čtvrtá kapitola představuje rozšířený medailonek narátora, ten byl složen převážně na základě informací získaných z orálněhistorického interview. Pátá kapitola prezentuje shrnutí autorovy tvorby od konce 80. let do současnosti. V jednotlivých podkapitolách jsem se snažila charakterizovat díla, a pak se zaměřila na vybrané paratexty, kritickou recepci i mediální ohlasy daného titulu.

V závěru práce bych se ráda pokusila o představení dosavadní autorovy činnosti, zhodnocení využití metody orální historie v kvalifikační práci, představení společných rysů v jeho tvorbě, prezentaci významu paratextů a shrnutí kritické recepce jeho děl v našem prostředí. Rovněž se na základě mediálních sdělení pokusím o charakteristiku mediální sebeprezentace Jana Poláčka.

Pravděpodobně mi bude vyčteno, že jsem se nezaměřila na jeden jev, který měl být sledován. Uvědomuji si to a vidím v tom potenciální výzvu pro jiné badatele, co by se chtěli věnovat tomuto autorovi. Mým osobním cílem se stalo něco jako vytvoření rozsáhlého slovníkového hesla, abych mohla zabránit situacím, které mě provázely déle než poslední rok – mám na mysli údiv nad tím, že to opravdu není ta stejná osoba, co napsala knihu *Bylo nás pět* (1943).

1 Rozdíl mezi mediálním a autorským obrazem

Přestože se s pojmem mediální obraz často setkáváme, tak v teorii médií neexistuje přesná specifická definice tohoto pojmu.¹ Následující podkapitola se bude zabývat tím, jak mediální obraz funguje a ve stručnosti bude nahlédnuto na masová média jako na celek ovlivňující naši společnost. Ve druhé podkapitole bude naším tématem obraz autora, který se řadí k paratextům. Představíme si také typy paratextů a nahlédneme na problematiku vymezení autorského typu.

1.1 Masová média a mediální obraz

Mezi masová média řadíme periodika, televizní i rozhlasové relace a informace dostupné na internetu. Velikou výhodou je jejich aktuálnost a snadná dostupnost pro recipienty. Pro svou univerzálnost jsou velmi oblíbené.²

Důležitá funkce médií pro společnost spočívá v procesu mediace neboli zprostředkování sdělení pro publikum.³ Obsahem těchto mediálních sdělení je vybraná množina prvků, která byla předem vybrána i uspořádána, jedná se například o informace či témata.⁴ Vzhledem k tomu, že si každý z nás může význam sdělení interpretovat rozdílně, je důležité vzít v potaz vliv médií na příjemce.⁵ Význam bývá ve sdělení konstruován dílčími částmi, a tak je potřeba provést jeho dekonstrukci na jednotlivé složky. Příjemci sdělení provádí analýzu jednotlivých částí (výpovědní, obsahovou a obrazovou), díky které vyjde najevo, jaké významy se recipientům nabízí. Poznání podmiňuje informovanost o tématu a interpretační schopnost adresátů.⁶ Pro extenzi komunikace je důležité spolupůsobení médií, jelikož se pak určitá témata jeví jako všeobecně známá.⁷

Mediální obraz je snahou o zachycení reality či zkušenosti, jež oplývá vybranými atributy. Jednotlivé prvky odlišných mediálních obrazů mohou být mezi sebou kombinovány. V důsledku jsme svědky opakovaného předávání si informací mezi médii. Vzniká

¹ VOLEK, Jaromír. Mediální obraz ve volební kampani. In: 22. konference *Člověk a média: Mediální obraz politiky(a)* [online]. Praha: 18. 04. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <http://www.clovekamedia.cz/konference/sborniky/cm_2013_jaro.pdf>.

² JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 18–19. ISBN 978-80-262-0743-6.

³ Tamtéž. s. 82.

⁴ Tamtéž. s. 261.

⁵ Tamtéž. s. 301.

⁶ BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. Studium (Barrister & Principal), s. 306. ISBN 80-85947-67-6.

⁷ LUHMANN, Niklas. *Realita masmédií*. Praha: Academia, 2014. XXI. století, s. 121. ISBN 978-80-200-2333-9.

vykonstruovaný obraz světa na základě vnímání světa reálného, který může zároveň sloužit jako zdroj sebereflexe.⁸

1.2 Autorský obraz a paratexty

S problematikou paratextů je neoddělitelně spjata jméno francouzského literárního teoretika Gérarda Genetta, ten je rozdělil na epitexty a peritexty. U nás se jimi zabývali ve 30. letech 20. století strukturalisté v čele s Janem Mukařovským a o několik desítek let později upozornila na jejich důležitost Daniela Hodrová.⁹ Paratexty představují všechny texty korespondující s textem díla, které nejsou jeho součástí. Peritexty mají za úkol výtvor dotvářet, zatímco epitexty jsou sekundární texty účastníci se komunikace okolo díla.¹⁰

Paratexty se začaly frekventovaněji objevovat v minulém století. Musíme mít na paměti jejich vliv na čtenáře. Mají dopad na náš výklad díla, obklopují toto dílo a upevňují jeho bytí. Jejich vznik je podmíněn řadou faktorů, které ovlivňují primární text během jeho tvorby i následné existence.¹¹ V současnosti na ně má nezanedbatelný vliv mediální komunikace a jejich smysl postupně vzkvétá.¹² Jako příklad paratextů můžeme uvést titul knihy, podobu autora jména, fotografii autora, knižní anotaci, informace na záložce knihy, informace o knize i autorovi v periodickém tisku nebo literární ceny a obálku knihy.¹³

Autorský obraz je specifickým druhem paratextu. Za jeho vznikem stojí myšlenka o implikovaném autorovi korespondující s mýtem biografie. Hranice je v tomto případě bezmezná a nelze určit, co z uvedených možností má větší vliv na konstruování autorského

⁸ VOLEK, Jaromír. Mediální obraz ve volební kampani. In: 22. konference Člověk a média: Mediální obraz politiky(a) [online]. Praha: 18. 04. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <http://www.clovekamedia.cz/konference/sborniky/cm_2013_jaro.pdf>.

⁹ MÜLLEROVÁ, Lenka. Paratexty a česká literatura. In: Česká literatura v intermediální perspektivě: IV. kongres světové literárněvědné bohemistiky Jiná česká literatura (?) [online]. Praha: 28. 06. – 03. 07. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://service.ucl.cas.cz/edicee/sborniky/kongresove/151-ceska-literatura-v-intermedialni-perspektive>>.

¹⁰ KRÁLÍKOVÁ, Andrea. Autorské tváře v knižních zrcadlech: obrazy autorů současné české literatury v perspektivě kulturního transferu. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2015, s. 37–38. ISBN 978-80-87855-25-6.

¹¹ HODROVÁ, Daniela. --na okraji chaosu--: poetika literárního díla 20. století. Praha: Torst, 2001, s. 190. ISBN 80-7215-140-1.

¹² MÜLLEROVÁ, Lenka. Paratexty a česká literatura. In: Česká literatura v intermediální perspektivě: IV. kongres světové literárněvědné bohemistiky Jiná česká literatura (?) [online]. Praha: 28. 06. – 03. 07. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://service.ucl.cas.cz/edicee/sborniky/kongresove/151-ceska-literatura-v-intermedialni-perspektive>>.

¹³ KRÁLÍKOVÁ, Andrea. Autorské tváře v knižních zrcadlech: obrazy autorů současné české literatury v perspektivě kulturního transferu. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2015, s. 141. ISBN 978-80-87855-25-6.

obrazu.¹⁴ Důležitým okamžikem je debut začínajícího autora, jehož zveřejněním autor vstupuje do veřejného prostoru. Po vydání díla vychází nové paratexty, které dílo obklopují.¹⁵

Ustavujícím rysem autorského obrazu je autorova sebeprezentace. Žijící autor může aktivně zasahovat do svého obrazu prostřednictvím rozhovorů, účasti na knižních veletrzích nebo autorských čteních. Informace z rozhovorů bychom měli brát jako zdroj poznatků s rezervou, jelikož všechny nemusí být pravdivé a autor mohl uplatnit určitou strategii vůči médiím. Autorský obraz má významný dopad na obsah mediálního světa.¹⁶

Autorský typ souvisí buď s poetikou děl autora, nebo s jeho usazením v mediálním prostoru. Na základě poetiky lze vyčlenit pár typů, dle nichž můžeme rozdělit autory do několika skupin. Kladně přijímané autorské typy vznikly na základě určitých obrazů autorů, kteří byli úspěšně přijati.¹⁷

¹⁴ KRÁLÍKOVÁ, Andrea. *Autorské tváře v knižních zrcadlech: obrazy autorů současné české literatury v perspektivě kulturního transferu*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2015, s. 53–54. ISBN 978-80-87855-25-6.

¹⁵ Tamtéž. s. 59–61.

¹⁶ Tamtéž. s. 63–64.

¹⁷ Tamtéž. s. 65.

2 Metoda oral history

Metodu oral history lze charakterizovat jako snahu o získání nových postřehů prostřednictvím vyprávění narátora v rámci problematiky, kterou se badatel zabývá.¹⁸ Počátky vzniku přístupu se datují do první poloviny minulého století, kdy byla v New Yorku založena instituce mapující životy slavných osobností.¹⁹

Postup orální historie bývá využíván v humanitních vědách a poznatky by měly obohatit dosavadní výzkumy. Použití v praxi předpokládá klasické schéma otázka i odpověď, poučeného tazatele, informovaného narátora a přístupnost pramenu pro další badatele.²⁰

Metoda je řazena mezi kvalitativní, protože se vyznačuje vlastním pojetím dějin. Nesleduje pouze objektivní „velké“ dějiny, ale máme možnost sledovat individuální vnímání historických událostí. Po provedení rozhovoru je podstatná následná komparace s prameny – nelze konstruovat obraz minulých dob jen pomocí rozhovoru.²¹

Mnoho tazatelů bere využití metody jako výzvu, protože jsou u tvorby nového pramenu. Pro osobu tazatele je nejdůležitější oplývat respektem i pokorou k narátorovi, aby nebyl kvůli jeho případnému lapsu zpochybněn celý projekt nebo přímo jeho lidskost.²²

2.1 Interview a životopisný příběh

Dva základní postupy, které mohou být využity, jsou interview a životopisné vyprávění. To může mít postup chronologický či strukturovaný. Interview je vhodné, pokud nemáme možnost podniknout více schůzek s narátorem, takže tento způsob bývá užíván při vytváření kvalifikačních prací nebo u krátkodobých projektů. V úvodu je narátor představen a závěrečné otázky mají přesah do současnosti. Tazatelovým úkolem je korigování tématu narátora a přísluší mu větší možnost do vyprávění zasahovat. Získané výsledky je pak lehčí analyzovat než u životopisného příběhu.²³

Životní vyprávění není ohraničeno otázkami a jeho cílem je objasnění událostí z pohledu narátora. Při použití této metody se předpokládají minimálně dvě sezení.

¹⁸ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel a PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, s. 11. ISBN 978-80-7285-089-1.

¹⁹ Tamtéž. s. 28–29.

²⁰ Tamtéž. s. 11–12.

²¹ Tamtéž. s. 16–21.

²² Tamtéž. s. 23–24.

²³ VANĚK, Miroslav a MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze, 2011, s. 99–101. ISBN 978-80-87398-22-7.

V chronologickém postupu narátor rozděluje svůj život do několika etap. Z pohledu orálního historika je důležité sledovat hierarchizaci těchto složek, protože díky tomu spatří „žebříček“ nejpodstatnějších vzpomínek pro narátora. Tento postup je vhodný pro začínající badatele. Naopak ve strukturovaném postupu pozorujeme oddělení soukromého a pracovního života, kdy dochází k zamlčování určitých složek. Na konci rozhovoru je vhodné pokládat otázky o současnosti, abychom narátorovi připomněli, že jeho příběh přítomností nekončí.²⁴

2.2 Postup při interview

Základní povinností historika je seznámení narátora s důvody výběru právě jeho příběhu, podmínkami výzkumu a přesvědčení respondenta o tom, že jeho příspěvek k tématu je důležitý, pokud by projevoval neochotu. Není od věci nabídnout tázanému možnost, aby se podílel na následné redakci rozhovoru. Badatel by měl mít nastudované okolnosti doby pro případné poskytnutí pomoci pamětníkovi, rovněž by se měl přizpůsobit jeho mluvě i místu a času první schůzky. Na začátku schůzky zopakujeme okruhy výzkumu, vyměníme si základní zdvořilostní náležitosti a necháme narátora mluvit. Před zahájením rozhovoru zkontrolujeme nahrávací zařízení a ujistíme se, že opravdu funguje. Po zapnutí uvádíme základní informace o projektu i jeho účastnících (název, jména osob, místo, čas a účel). Během první schůzky by měl historik do vyprávění zasahovat minimálně, tento prostor pro vyprávění podporuje otevřenými otázkami. K přerušení dochází, jestliže se pamětník úplně odkloní od tematiky.²⁵

Při delších projektech není doporučeno přesahovat na prvním setkání 90 minut, jelikož se počítá s více schůzkami. Bezprostředně po ukončení rozhovoru historik sepisuje své dojmy z jeho průběhu, ověřuje získaná fakta a přemýšlí nad doplňujícími otázkami na druhou schůzku, kde už bude narátorův prostor tematicky omezenější. Ideální odstup mezi schůzkami je 2–3 týdny. Po ukončení cyklu rozhovorů je slušností napsat tázanému děkovaný dopis.²⁶

Následuje přepis rozhovoru, u kterého je důležité zachycení smyslu a obsahu interview i lexika a stylistické roviny výpovědi. Měly by být zachyceny rušivé okolní vlivy a za žádnou cenu nesmí přepis vyznít urážlivě vůči respondentovi. Ve výsledném přepisu je podrobena zkoumání autocenzura vypravěče, tematická výstavba příběhu, užití mluvnické osoby, poměr vět jednoduchých a souvětí nebo „řeč těla“, kterou si musí pro změnu vybavit tazatel. Analýza

²⁴ VANĚK, Miroslav a MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze, 2011, s. 101–106. ISBN 978-80-87398-22-7.

²⁵ VANĚK, Miroslav. *Orální historie: metodické a "technické" postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 21–29. ISBN 80-244-0718-3.

²⁶ Tamtéž. s. 29–35.

spočívá v určení kritérií, na jejichž základě rozdělíme rozhovor, zatímco interpretací rozumíme představení zřejmých i skrytých významů příběhu. Ideální je zapojení více na sobě nezávislých výzkumníků, kteří tyto konečné kroky provedou také.²⁷

2.3 Etika a současné postavení metody u nás

Všemi uznávané etické zásady stanovily Mezinárodní asociace orální historie a Americká antropologická asociace. Význam stanov spočívá v zabránění zneužití získaných informací, omezení neodpovídajícího způsobu vedení rozhovorů nebo zkreslování historie. Badatel nese vysokou míru odpovědnosti vzhledem k osobě narátora, veřejnosti i svému povolání. Klíčovým aktem je seznámení narátora se zahájením, průběhem a cílem výzkumu. Ideálním způsobem, jak předcházet problémům v oblasti legislativy, je uzavření smlouvy s narátorem.²⁸

Kromě upřímnosti by měl ideální tazatel disponovat dostatkem empatie a respektu ke zpovídané osobě. Badatel nikdy nesmí využít části vyprávění vytržené z kontextu pro potvrzení svých hypotéz, taktéž by neměl se zpovídaným manipulovat a už vůbec se dopouštět nějakých soudů po obdržení informací. Příběh smí být archivován pouze za předpokladu explicitního vyjádření souhlasu ze strany narátora. V České republice řeší nakládání s osobními údaji Zákon o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb. V zahraničí je legislativa mnohem přísnější než u nás.²⁹

S metodou začaly pracovat instituce Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Centrum orální historie a později Česká asociace orální historie. Vznikl oborový časopis *Memo*. Akademické prostředí se u nás jeví jako ideální pro rozkvět metody. Miroslav Vaněk, zakladatel orální historie u nás, původně začínal s propagací metody na Univerzitě Palackého v Olomouci, ale magisterský obor se mu nakonec podařilo založit v Praze na Karlově univerzitě. Roku 2010 bylo založeno Středisko orální historie v rámci Katedry historie na Západočeské univerzitě v Plzni. O stoupající popularitě orální historie svědčí nespočet kvalifikačních prací, jejichž praktickou část tvoří poznatky získané prostřednictvím této metody.³⁰

²⁷ VANĚK, Miroslav. *Orální historie: metodické a "technické" postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 36–47. ISBN 80-244-0718-3.

²⁸ VANĚK, Miroslav a MŮCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze, 2011, s. 178–182. ISBN 978-80-87398-22-7.

²⁹ Tamtéž. s. 179–183.

³⁰ Tamtéž. s. 70–87.

2.4 Využití metody při tvorbě kvalifikační práce

Metodiku orální historie jsem nastudovala pomocí několika příruček od výše zmíněného Miroslava Vaňka. Mnoho lidí pokládá za nejtěžší část v tomto procesu redakci rozhovoru, ale pro mě osobně byla náročnější domluva s narátorem. Pan Poláček se ke mně jako k nezkušenému badateli choval vlídně, a dokonce mi pomohl vyřešit technické problémy, se kterými jsme se během rozhovoru potýkali. Rovněž měl trpělivost s mým neobratným vedením dialogu, čehož si vážím.

Narátor byl ze začátku mírně skeptický vůči celé metodě a jako introvertní člověk nebyl otevřen tomu, aby někomu cizímu vyprávěl o sobě. Stálo značné úsilí vysvětlit mu, že není mým zájmem vytrhávat věci z kontextu a provádět psychoanalýzu jeho osobnosti. Základní podmínkou naší spolupráce bylo provedení autorizace rozhovoru, a poté zaslání jednotlivých částí práce na revizi.

Kvůli nepříznivé pandemické situaci i zdravotnímu stavu nás obou jsme se domluvili na provedení interview místo životopisného příběhu. Současně mi bylo narátorem slíbeno, že detaily můžeme řešit prostřednictvím e-mailu, což je sice polooficiální forma komunikace, ale ocenila jsem jeho snahu vyjít mi vstříc.

Celé dvouhodinové sezení v pražské kavárně se neslo v příjemném duchu, kdy jsme si stihli promluvit o jeho životě i tvorbě. Kvůli počátečnímu klepání nohou jsem usoudila, že to pro něj musí být náročné. Musím konstatovat, že se své role zhostil výborně, protože se postupně z nervózního ostýchavého úsměvu stal úsměv srdečný. Při svém vyprávění zacházel do detailů a podle zápisu rozhovoru mluvil opravdu asociativně.

Jednotlivé odpovědi a v nich obsažená jména i odkazy mě navedly, na co bych se měla při svém bádání zaměřit do hloubky. Načerpala jsem značné množství informací, které jsem se pokusila v části o autorovi a jeho tvorbě zužitkovat. Sezení se změnilo v přátelský rozhovor úplně o všem, co nás napadlo, který pokračoval až k našemu rozloučení u metra.

Pan Poláček přiznal, že si metodu trošku nastudoval, a proto usoudil, že stručné odpovědi pro tyto účely stačit nebudou. Když se mi dostalo pod ruku pár rozhovorů z 90. let, kde se reportér pokusil charakterizovat osobnost Jana Poláčka, tak uváděl samá superlativa, s radostí mohu souhlasit. Při komparaci vyšlo najevo, že několik podobných odpovědí se objevilo už ve starších pramenech. Z toho můžeme usoudit, jak moc stále jsou narátorovy názory.

3 Vývoj české literatury po roce 1989

Zmíníme-li se před někým o roce 1989, téměř každému se vybaví určitý přelom, po kterém následovalo mnoho změn ve všech oblastech včetně kultury. Zanikají měřítka dříve sloužící pro rozdělení děl na oficiální, samizdatové a exilové. Výsledkem tohoto procesu je expanze titulů na knižním trhu.³¹ V polovině 90. let bylo vydáno dvojnásobné množství knih oproti předchozím obdobím. Beletrie této etapy tvořila téměř 36% podíl na trhu.³²

Na začátku 90. let bylo registrováno přibližně tři tisíce nakladatelství.³³ Jako ve všech odvětvích se i zde projevuje neznalost managementu, a tak ukončují činnost podniky Český spisovatel nebo Odeon. Naopak knižnímu trhu začínají po boku Mladé fronty vládnout Torst, Argo, Host, Paseka, Atlantis a další.³⁴ V roce 2010 vzrostl jejich počet na pět tisíc, ale i dnes se musí nakladatelé potýkat s nástrahami v podobě zisku grantu, změnami DPH a konkurencí ze strany rozvíjejících se sítí knihkupectví i distribučních firem.³⁵ K popsanému trhu uvedeme pokusy o oživení samizdatových, popřípadě exilových edic. Obnovení nesklidilo úspěch, výjimkou se po určitou dobu stala Pražská imaginace.³⁶

Postupně se stává výraznou změnou „polistopadové“ kultury liberalizace a decentralizace knižního trhu, která spočívá ve snaze autorů působit regionálně, nikoli pouze v Praze. Jedná se například o brněnskou i šternberskou Surrealistickou skupinu A. I. V. nebo hranický Unarclub.³⁷

Hojné množství nových děl je potřeba posoudit kritiky. Devadesátá léta se nesou ve znamení polemik, pozvolného přijímání nových směrů a odchodu některých osobností k editorské činnosti. Jmenujme Aleše Hamana, Michaela Špirita, Pavla Janouška, Petra A. Bílka, Martina C. Putnu, Vladimíra Novotného, Jiřího Peňáse a mnoho dalších.³⁸

³¹ MACHALA, Lubomír. *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. Praha: Brána, 2001, s. 12. ISBN 80-242-0735-4.

³² TRÁVNÍČEK, Jiří. Řekni, kde ty čtvrtky jsou--: literatura a knižní trh devadesátých let. In: *Host* 26, 2010, č. 8, s. 14. ISSN 1211-9938.

³³ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, Česká historie, s. 920. ISBN 978-80-7106-963-8.

³⁴ MACHALA, Lubomír. *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. Praha: Brána, 2001, s. 12. ISBN 80-242-0735-4.

³⁵ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena, ed. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, Literární řada, s. 14–15. ISBN 978-80-200-2410-7.

³⁶ MACHALA, Lubomír. *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. Praha: Brána, 2001, s. 12. ISBN 80-242-0735-4.

³⁷ Tamtéž. s. 13.

³⁸ HRUŠKA, Petr, ed. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, s. 21–27. ISBN 978-80-200-1630-0.

Oblast literárních časopisů je rovněž pestrá. Zanikají periodika souznějící s minulým režimem (*Tvorba, Literární měsíčník*), kulturní a literární časopisy vystupují z undergroundového i samizdatového prostředí (*Host, Prostor, Revolver revue, Proglas* aj.). Dochází k obnovení mnoha titulů, jejichž vydávání režim zatrhнул (*Analogon*). Socialistický týdeník *Kmen* se transformoval na *Tvar*. Pro první polovinu 90. let jsou charakteristické tzv. „sešity nezavedené literatury“ *Iniciály*. Během druhé poloviny byla založena periodika jako *Weles, Psí víno* či *Aluze*. Ta převzala témata zaniklého *Kritického sborníku*. *Revue Labyrint* prošla proměnou z informačního periodika o trhu s knihami na plnohodnotný literární měsíčník. Nesmíme zapomenout na revue určené především pro určité okruhy literátů (např. *Souvislosti* pro představitele spirituální tvorby nebo *Živel* pro fanoušky sci-fi).³⁹

Levicově orientovaní autoři odmítající současný stav kultury založili *Haló noviny*.⁴⁰ V novém miléniu se objevily časopisy vycházející pouze na internetové platformě, patří k nim třeba *Dobrá adresa, iLiteratura.cz, Portál české literatury, Poetikon* i *Postmoderní revue*. Z univerzitního prostředí jmenujme ústeckou revue *Pandoru*. Došlo ke znovuobnovení časopisu *Box*, jehož přílohu tvořilo CD. Novinkou se stal kulturní týdeník *A2*, který založili bývalí redaktoři *Lidových novin*, protože nesouhlasili s jejich tehdejší politickým směřováním. Na literaturu lze narazit v přílohách novin, jejichž doménou není pouze kultura jako *Salon Práva, Víkend Mladé fronty Dnes* a *Orientace Lidových novin*.⁴¹

Vzniklo značné množství institucí sdružující literáty, například Obec spisovatelů a byla obnovena pražská pobočka PEN-klubu. Roku 2000 založil Karel Sýs Unii českých spisovatelů sdružující bývalé normalizační autory.⁴² V kulturním prostředí se začalo objevovat mnoho literárních cen: *Cena Jaroslava Seiferta, Cena Karla Čapka, Cena F. X. Šaldy, Cena Toma Stopparda, Cena Jiřího Ortena* nebo *Cena Josefa Jungmanna*. Vysoké mediální pozornosti se těší především *Státní cena za literaturu* a *Magnesia Litera*.⁴³

Vrací se otázka role literáta ve veřejném prostoru, který by symbolizoval svědomí společnosti. Jiří Kratochvíl konstatoval, že spisovatelé ztratili určitý vliv na společnost.

³⁹ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, Česká historie, s. 920–921. ISBN 978-80-7106-963-8.

⁴⁰ HRUŠKA, Petr, ed. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, s. 33. ISBN 978-80-200-1630-0.

⁴¹ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena, ed. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, Literární řada, s. 25–30. ISBN 978-80-200-2410-7.

⁴² Tamtéž. s. 39.

⁴³ HRUŠKA, Petr, ed. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, s. 33–24. ISBN 978-80-200-1630-0.

Trefně nazval 90. léta v české literární kultuře jako „období chaosu“.⁴⁴ Jiří Trávniček popsal 90. léta s nadsázkou jako období euforie, které přechází k pocitu rozčarování. Podle něj po miléniu přichází snaha o nalezení rovnováhy v kultuře.⁴⁵

Na přelomu 20. a 21. stol. jsou pořádány nové literární festivaly. Dřívější setkávání autorů byla primárně určena pro uzavřenou skupinu lidí, zatímco v tomto období je typická účast zahraničních autorů na tuzemských akcích. Můžeme zmínit *Festival spisovatelů Praha*, veletrh *Svět knihy* nebo *Měsíc autorského čtení*. Značným významem oplývají regionálně koncipované akce v tomto duchu.⁴⁶

Příchod internetu znamenal revoluci i pro literární kulturu. Zpočátku se o slovo přihlásily e-knihy, jejichž popularitu rozšířily vybrané městské knihovny. Jejich prodej brzy spustily weby nakladatelství Libri a Palmknihy.cz.⁴⁷ Velkou výhodou pro začínající autory je neomezená možnost publikovat cokoli, na co potřebují znát názor uživatelů. Svůj talent mohou ukázat na serverech typu Písmák, Totem či Liter.cz. Internet přinesl nové možnosti pro sebezprezentaci autorů v podobě osobních blogů. Také poskytl dostatek prostoru pro ojedinělé literární experimenty za předpokladu spolupráce mezi autorem a čtenáři.⁴⁸

3.1 Vývoj české prózy po roce 1989

V této podkapitole se pokusíme o charakterizaci základních vývojových tendencí, kterými se česká próza po roce 1989 ubírala. Na začátek si musíme uvědomit, že začala vycházet díla autorů ze samizdatu, exilu i těch, kteří byli záměrně zapíráni režimem. Dřívější skupina oficiálních autorů se snažila proniknout na knižní trh s kritickým pohledem na události po listopadu 1989. Můžeme uvést Zdenku Frýbovou, Pavla Frýborta i Martina Nezvala.⁴⁹

Jedním z nejrozšířenějších proudů se stala postmoderní literatura, k níž bývají autoři převážně řazeni literárními historiky. Málokdo se k ní hlásí dobrovolně. Díla tohoto druhu jsou ojedinělá, jelikož umožňují autorovi hru se čtenářem a zároveň nabízí možnost užití

⁴⁴ MACHALA, Lubomír. *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. Praha: Brána, 2001, s. 14. ISBN 80-242-0735-4.

⁴⁵ TRÁVNÍČEK, Jiří. Ve studených vodách svobody. Česká literatura 1989–2009. In: *Host* 26, 2010, č. 10, s. 33–34. ISSN 1211-9938.

⁴⁶ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena, ed. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, Literární řada, s. 35–36. ISBN 978-80-200-2410-7.

⁴⁷ Tamtéž. s. 15.

⁴⁸ Tamtéž. s. 28–31.

⁴⁹ HRUŠKA, Petr, ed. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, s. 278. ISBN 978-80-200-1630-0.

ironie, parodie, aluze či grotesknosti.⁵⁰ Typickými součástmi jejich světů jsou temná místa, podivná prostředí a topos města. Bývají zde řazeni Jan Křesadlo, Milan Kundera, Jiří Kratochvíl, Daniela Hodrová, Petr Rákos, Michal Ajvaz, Jáchym Topol a další.⁵¹ Druhou mohutnou větev reprezentovala autentická literatura, jejíž úloha spočívala v určitém smíření se s minulostí i pokusu o co nejvyšší míru autentičnosti ze strany autora. Byly vydány tituly zmíněných dříve netolerovaných autorů. Mezi ně patřili Bedřich Fučík, Václav Černý, Ludvík Vaculík, Bohumil Hrabal či Ivan Landsmann.⁵²

Probíhaly snahy o literární reflexi současných společenských i politických obtíží. V tomto duchu tvořilo mnoho osobností 60. let, například Ivan Klíma, Pavel Kohout a Eva Kantůrková. Groteskně téma uchopili Martin Komárek i Pavel Verner. Z generace mladších prozaiků jmenujme Bohuslava Vaňka-Úvalského a Jana Jandourka.⁵³ Mezi esteticky hodnotnou a komerční literaturou se pohybují Michal Viewegh, Petr Šabach, Roman Ludva a další. Tito autoři užívají postupů moderní literatury k zisku pozornosti čtenářů.⁵⁴

Historická próza nezažívala své nejlepší období, ale přesto se objevilo několik zajímavých děl, o jejichž autorech bychom se měli zmínit. Tématem se stal život světců, česko-německé postoje, rodinné vztahy v kronikách, národní obrození, demystifikace a parodie historických událostí. Do této skupiny řadíme Vladimíra Körnera, Ludmilu Vaňkovou, Václava Vokolka, Vladimíra Macuru, Miloše Urbana nebo Josefa Jedličku.⁵⁵ Druhým odvětvím je alternativní historie, u nás se jedná o ojedinělé počiny, které vytvořili například Jan Poláček a Josef Nesvadba.⁵⁶

Další fenomén se zakládá na lyrizaci prozaických textů, což se objevuje u Václava Kahudy, Pavla Brycze i Jana Balabána.⁵⁷ Polistopadová kultura je přívětivá k rozvoji feminismu. Kromě specifických časopisů, nakladatelství a organizací vzniká také literatura

⁵⁰ NOVOTNÝ, Vladimír. *Mezi moderností a postmoderností: úvahy o typologii české prózy z konce tisíciletí*. Praha: Cherm, 2002, s. 9–11. ISBN 80-86370-10-0.

⁵¹ HRUŠKA, Petr, ed. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, s. 286–293. ISBN 978-80-200-1630-0.

⁵² Tamtéž. s. 280–285.

⁵³ Tamtéž. s. 278–279.

⁵⁴ Tamtéž. s. 294–295.

⁵⁵ Tamtéž. s. 297–302.

⁵⁶ GILK, Erik. Kontrafaktuální historická fikce v současné české próze. In: *World Literature Studies* 2, 2014, č. 6, s. 124–127. ISSN 1337-9690.

⁵⁷ MACHALA, Lubomír. *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. Praha: Brána, 2001, s. 28. ISBN 80-242-0735-4.

ovlivněna tímto směrem. Uvedeme třeba jméno Daniely Hodrové, Caroly Biedermannové, Evy Hauserové, Terezy Boučkové, Haliny Pawlowské a Ivy Pekárkové.⁵⁸

Rozmach zažila také oblast sci-fi literatury. Do popředí se začali dostávat nejkvalitnější autoři fandumu a došlo k návaznosti na směry fantastiky, které tou dobou vládly zahraniční literatuře (např. kyberpunk). Zde náleží tvorba Ivana Kmínka, Jana Hlavičky, Jiřího W. Procházky, Karla Veverky, Petra Heteši i Jana Poláčka. Taktéž vznikala nová ocenění, časopisy, organizace, kluby, edice a encyklopedie rozšiřující povědomí o dynamickém rozvoji žánru.⁵⁹

Na přelomu století začala vycházet díla generace, která nasbírala zkušenosti ve světě a ty poté zužitkovala ve svých dílech. Pohybujeme se v oblasti Německa, Mongolska, Latinské Ameriky i Austrálie. Mluvíme o titulech Jaroslava Rudiše, Petry Hůlové, Markéty Pilátové a Edgara Dutky. Jedinečný vhled do vietnamské menšiny přinesl mystifikátor Jan Cempírek.⁶⁰

3.2 Zařazení tvorby Jana Poláčka do kontextu české literatury po roce 1989

Tato podkapitola nastíní směry a žánry, kterými tvorba Jana Poláčka prošla. Tyto náznaky budou posléze rozšířeny v kapitole věnované tvorbě. Jeho životním zkušenostem se budeme věnovat v samostatné kapitole.

První zveřejněné práce z 90. let byly napsány v žánrech fantasy a sci-fi, jak již bylo uvedeno výše. Autor přišel se svou vlastní odnoží kyberpunku, kterou nazval duchovním kyberpunkem.⁶¹ Sbírkou povídek nesou názvy *Ex machina* (1991) a *Kyberpunk & Heavy* (2006). Jednotlivé povídky byly zařazeny do několika antologií i fanzinů. Do našich končin pronikl tento subžánr ve zmíněných 90. letech z USA, kde díla v tomto duchu vznikala již o desetiletí dříve. Za významného inspirativního autora bývá uváděn Američan William Gibson. U nás se kyberpunk snažil zpopularizovat Ondřej Neff ve svých přednáškách, což se mu v omezené míře podařilo. Kvůli absenci výchozích textů oslovil směr primárně technicky vzdělané posluchače. Měl za úkol demonstrovat dopad nových technologií na lidskou

⁵⁸ HRUŠKA, Petr, ed. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, s. 303–306. ISBN 978-80-200-1630-0.

⁵⁹ ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3, 1995, s. 21–23. ISBN 80-85364-57-3.

⁶⁰ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena, ed. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, Literární řada, s. 351–354. ISBN 978-80-200-2410-7.

⁶¹ POLÁČEK, Jan a MÜLLER, Ondřej. Rozhovor s Janem Poláčkem. In: *Jiné světy: Léto '92*, 1992, s. 70.

společnost, na základě čehož předkládal vize budoucnosti.⁶² Tento vývoj není spjat s mainstreamem, nýbrž s fandomem vznikajícím u nás v 80. letech 20. století.⁶³ Jediný fantasy román v Poláčkově bibliografii nese název *V těch temných dobách* (1994).

Po roce 2000 dochází v autorově tvorbě ke střídání titulů rozmanitých žánrů vydaných u více nakladatelství. Poměrně vysokou mediální pozornost získala oceněná díla, jedná se o psychologické romány *Spánek rozumu plodí nestvůry* (2000) a *Spěšný vlak Ch.24.12.* (2010). Vcelku úspěšně si vedly u čtenářů i biografické romány, konkrétně *Příběh spalovače mrtvol* (2013) o Ladislavu Fuksovi či *Malostranský ďábel* (2016) o Jiřím Arvédovi Smíchovském. Menší pozornost byla věnována sérii detektivních příběhů kocoura Matylda pro děti – *Soukromý detektiv Matyld - Na stopě sériového vraha* (2015) a *Soukromý detektiv Matyld: Na stopě podivných únosů* (2017).

Ohledně přímého zařazení Jana Poláčka alespoň na základě převažujícího žánru jeho děl nemůže být řeč, protože až na jeden fantasy román jsou zbývající knihy v pomyslných dvojicích. Zařazení ke kyberpunku je neaktuální a sám autor se vůči němu vymezuje.

Pokud bychom se měli rozhodovat na základě zmíněných paratextů, tak nejvíce vstupuje do podvědomí recipientů kontrafaktuální román *Spěšný vlak Ch.24.12.* (2010), pravděpodobně i díky ojedinělému psychologicky laděnému tématu. Mohli bychom ho tedy zařadit k autorům psychologických románů. „Každý autor je prostřednictvím prožitého do jisté míry přítomný ve svých knihách. Spíš jde ale o vnesení autenticity do vyprávění pomocí detailů, ne už tolik o příběh samotný. Alespoň tedy u literatury, kterou se zabývám já.“⁶⁴

Mediální pozornost kolem knihy *Příběh Spalovače mrtvol* (2013) pomohla autorovi získat status znalce díla Ladislava Fukse, a tak bývá často oslovován v rámci projektů zabývajících se touto tematikou. Momentálně se věnuje především scenáristice. Sám autor o sobě tvrdí, že se nepovažuje za pravého spisovatele, jelikož se zabývá několika tématy povrchově, ale ne jedním do hloubky.⁶⁵ V důsledku u něj můžeme pozorovat určitý fuksovský fenomén, a sice že je nejvíce obsažen ve svém díle a o sobě téměř nemluví stejně jako jeho vzor.

⁶² KOTÁSEK, Miroslav. Český literární kyberpunk a otázka žánru. In: *Česká literatura* 66, 2018, č. 3, s. 401–411. ISSN 0009-0468.

⁶³ ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3, 1995, s. 20. ISBN 80-85364-57-3.

⁶⁴ POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 13. 03. 2022 15:08; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

⁶⁵ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

4 Život Jana Poláčka

Jan Poláček se narodil 06. 08. 1957 a své dětství prožil v malém městě kousek od Prahy. Už na základní škole se pokusil napsat svou první sci-fi povídku, kterou ale odmítl přečíst před spolužáky. Po základní škole chtěl původně studovat na chemické průmyslové škole, jelikož v tomto oboru spatřoval budoucnost. Paradoxně ho kvůli výsledkům z českého jazyka nepřijali, a tak navštěvoval Gymnázium Voděradská v Praze-Strašnicích. Během gymnaziálních let jej ovlivnil profesor kreslení, díky kterému přetrval jeho zájem o umění dodnes. Na vojně napsal kratší povídku a vyčkával na ten správný čas pro svou seberealizaci v literatuře.⁶⁶

Jeho otec maturoval na technické střední škole, a tak se pod jeho vlivem rozhodl studovat technickou kybernetiku na ČVUT, protože neměl odvahu hlásit se na humanitní obory. Po absolvování gymnázia zvládal bez potíží matematiku, a podle svých slov spokojeně proplouval až do konce studií. Ihned po ukončení vysoké školy v roce 1981 zůstali s kamarádem na katedře jako asistenti, což zpětně nehodnotí jako moudré rozhodnutí. Odučil několik laboratorních cvičení a rozhodl se, že chce směřovat jinou cestou. Začal pracovat jako organizátor provozu v podniku výpočetní techniky obchodu PORS, kde strávil mnoho let.⁶⁷

Ve druhé polovině 80. let zaslal pár sci-fi povídek do soutěže v časopisu *Věda a život* a dvakrát vyhrál, to ho motivovalo k aktivnímu psaní. S fandomem prvně udržoval kontakt prostřednictvím rubriky *Fanfan* v časopisu *Zápisník*. Seznámil se s Vlastimírem Talašem, který otiskl jeho první seriózní povídky. Zároveň se zúčastnil několika fandomových soutěží v oblasti literatury (například *Cena Karla Čapka*, *Huňáč zelený* nebo *O stříbřitělesklý halmochrom*) i umění (*Soutěž O ufkův talíř*). Ve výtvarné soutěži roku 1986 obsadil v kategorii Ilustrace 4. místo.⁶⁸

Uvolnění po listopadu 1989 jej přivedlo k myšlence začít podnikat. Rozhodl se pro sazbu textu, která mu už od mládí připadala zajímavá. V 90. letech získal svůj první počítač z Německa a postupně hledal zákazníky. Začínal s menšími projekty jako jsou svatební oznámení či pozvánky. První delší publikace, co v tomto oboru vytvořil, byla

⁶⁶ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž.

o motorestech na D1 v nakladatelství Talpress. Roku 1996 založil firmu SF SOFT, zabývající se elektronickou sazbou textu, v níž pracuje dodnes.⁶⁹

Jan Poláček se zabýval elektronickou sazbou knih vycházejících například v nakladatelstvích Talpress, Winston Smith, Knižní klub, Argo, Albatros i Odeon. Podílel se mnoho let na sazbě časopisu pro Chemickou společnost, průvodců po hradech a zámcích i v publikacích Polabského muzea.⁷⁰

Během spolupráce s Knižním klubem zjistil, že existuje *Cena Knižního klubu*, které se později zúčastnil a vyhrál ji s psychologickým románem *Spánek rozumu plodí nestvůry* (2000). Roku 2011 ovládl v rámci *Ceny Akademie sci-fi, fantasy a hororu* v kategorii Nejlepší původní česká nebo slovenská kniha s kontrafaktuálním románem *Spěšný vlak Ch.24.12.* (2010).⁷¹

Celkově hodnotí současnou českou literární scénu jako lépe informovanou než před lety a oceňuje PR knih, které dříve nebylo tolik využíváno. Sám sebe za spisovatele nepovažuje, jelikož není ve své tvorbě konzistentní a často jeho zájem o danou věc po napsání knihy vyprchá. Aktivně sleduje ohlasy na svá díla a z konstruktivní kritiky se rád poučí, nejvíce ho těší příznivé čtenářské přijetí.⁷²

V současné době se věnuje především filmové tvorbě, ta ho okouzila, když se v dětství účastnil jako komparzista natáčení Bočanova seriálu *Záhada hlavolamu* (1969). Vybrali ho na konkurzu v tehdejší Domě kultury kovoprůmyslu v Praze, a pak se objevil ve scéně natočené v řeporyjském lomu.⁷³ Během studia na vysoké škole působil jako komparzista v několika snímcích, jelikož poblíž ČVUT sídlila kancelář, která zájemcům nabízela možnost podílet se na filmu. Poznal, jak probíhá natáčení a tyto zkušenosti z oblasti kinematografie momentálně rozvíjí v několika projektech.⁷⁴

Největší pozornosti se mu dostalo po vydání monografie o Ladislavu Fuksovi *Příběh spalovače mrtvol* (2013). Mluvil o něm v pořadu *U zavěšené knihy*, v rubrice *Kultura Událostí* na ČT24 a v Českém rozhlasu Vltava. V současné době pracuje na treatmentu filmu o Fuksovi, také se podílí na tvorbě fuksovského dokumentu, který by měl být v roce 2023 uveden v České televizi. Obdobný zájem, tentokrát kvůli filmové adaptaci, vyvolal

⁶⁹ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

⁷⁰ POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 13. 03. 2022 15:08; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

⁷¹ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 13. 03. 2022 15:08; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

Malostranský ďábel (2016). Autor dal přednost vizi režiséra Vojtěcha Maška, s nímž spolupracoval na scénáři. Film je momentálně promítán na festivalech v zahraničí a po prázdninách v roce 2022 by měl být uveden v našich kinech.⁷⁵

Jeho ikonou je zmíněný Ladislav Fuks, jehož svět se snaží už několik let pochopit. Ve volném čase rád čte starší literaturu, poslouchá hudbu Luboše Pospíšila, který mu zahrál na křtu jedné knihy a je velkým milovníkem koček.⁷⁶

⁷⁵ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

⁷⁶ Tamtéž.

Autorův život byl složen převážně z informací, které mi narátor poskytl během rozhovoru. Přes veškerou snahu jsem neobjevila celistvý nezastaralý životopis, kde by byla obsažena všechna fakta, co mám k dispozici. Tento postup byl rovněž zvolen kvůli využití metody orální historie, abych čtenáři přiblížila, čemu Jan Poláček ve svém vyprávění věnoval největší pozornost.

5 Tvorba Jana Poláčka

V této kapitole se pokusím rozebrat autorovu tvorbu. Seznam zkoumaných titulů jsem naznačila již v části 3.2, takže zde primárně uvedu sborníky a časopisy, do kterých autor přispěl. Společně nahlédneme také do zahraničí pro zisk povědomí o četnosti překladů děl Jana Poláčka.

Dílům budou věnovány jednotlivé podkapitoly, ve kterých představím jejich základní charakteristiku a vybrané paratexty doprovázející danou knihu. Centrem naší pozornosti bude titul, jméno autora, fotka z autorova medailonku, anotace, věnování, motto, ocenění, mediální sdělení korespondující s dílem a kritická recepce titulu. Ráda bych nenechala bez povšimnutí ani vzhled obálky titulu, přestože nepatří mezi typické autorské paratexty. V současnosti může mít obálka značný vliv na prodejnost titulu.⁷⁷ Není na škodu zmínit, že sazbu textu ve většině svých knih měl na starosti sám autor, rovněž navrhl některé obálky svých knih či e-knih.

Úryvky z orálněhistorického interview budou provázet celou kapitolu. Díky nim můžeme sledovat reflexi autora na svá starší díla, dozvědět se něco bližšího ke genezi jednotlivých děl a případně je komparovat se staršími prameny.

Povídky začal publikovat ve druhé polovině 80. let. Úplně první povídka *Podruhé to bude lepší* byla otištěna v roce 1987 ve *Večerní Praze*, téhož roku se umístila na pátém místě *Ceny Karla Čapka* v kategorii Krátká povídka.⁷⁸ Rok předtím se autor setkal s Vlastimírem Talašem a Zdeňkem Rampasem, což můžeme považovat za osudová setkání pro jeho tvorbu. S Talašem dodnes spolupracuje na sázení textů a Rampas je tvůrcem mnoha antologií, ve kterých figurují Poláčkovy povídky. Za nejdůležitější moment své kyberpunkové éry hodnotí přednášku Ondřeje Neffa, kterého roku 1987 slyšel přednášet o tomto směru na *Parconu*.⁷⁹

O této vzpomínce narátor mluvil v několika dřívějších rozhovorech, tudíž jsem nepovažovala za důležité pokládat stejnou otázku, ale pan Poláček na ni téměř čekal, aby prostřednictvím odpovědi zareagoval na text Ivana Adamoviče.⁸⁰ „*Jedna povídka*

⁷⁷ MÜLLEROVÁ, Lenka. Paratexty a jejich role v knižním světě. In: *Čtenář: měsíčník pro knihovny* 65, 2013, č. 9, s. 303–306. ISSN 0011-2321.

⁷⁸ POLÁČEK, Jan a JIRAN, Jaroslav. Král Parconu '92. In: *Ikarie*, 1992, č. 11, s. 48.

⁷⁹ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

⁸⁰ ADAMOVIČ, Ivan. GIBSONOVSKÉ INSPIRACE A ASPIRACE V DÍLE JANA POLÁČKA. *Interkom* [online]. 1993, č. 4 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://interkom.vecnost.cz/1993/19930467.htm>>.

připomínala Adamovičovi text, co překládal. Neff tehdy přednášel o kyberpunku, a poté v jednom z amatérských časopisů sci-fi komunity uvedl Adamovič dva odstavce překladu z Gibsona. Konstatoval, že je povídka výrazově podobná, ale já byl tak okouzlen Neffem, že jsem si myslel, že se to tak musí psát. (smích) Vymyslel jsem si svůj příběh a pointu, ale stejně mě to hodně dlouho mrzelo.“⁸¹

Postupem času si vymezil svou vlastní odnož kyberpunku, kterou nazval duchovním kyberpunkem, jak bylo zmíněno dříve. Během pár let získal za své soutěžní příspěvky třikrát Cenu Karla Čapka a jednou Mloka. Jeho povídky vycházely v časopisech: *Ikárie*, *Věda a život*, *Pevnost*, *Zápisník* a *Nemesis*.⁸² Redakci posledního zmíněného časopisu se hned v prvním čísle z roku 1995 povedl omyl, kdy byla Poláčkovi přisouzena povídka *Dračí lejno* Richarda Polameho. Vše bylo napraveno ve třetím čísle toho roku, kdy pod jménem Polameho vyšla Poláčkova povídka *Evangelium No. 5* a nakonec redakce tuto svou chybu využila jako soutěž pro čtenáře.⁸³ Do roku 2000 se jeho povídky objevily v antologiích: *Sféra* (1990), *Lovci černých mloků 3* (1990), *Kočas 1991* (1991), *Agronauti z jiného světa* (1991), *Lovci mloků* (1992), *Jiné světy: Léto '92* (1992), *Srdce technopopu* (1992), *Základna 4* (1994) a *Základna 8* (1998).⁸⁴ Sám narátor na své kyberpunkové začátky vzpomíná s úsměvem: „Poslal jsem pár povídek do fandomových soutěží s vtipnými názvy jako *Huňáč zelený* a [...] *Stříbrolesklý halmochrom*, nebo tak nějak se to jmenovalo. (smích) Na to se pak podívejte v *Interkomu*, fakt se to tak jmenovalo. (smích) Úspěšný byl nějaký ten *Kovboj o programu*, co bere všechno, pak *Srdce technopopu* a něco o té *Hvězdě*, co si tak vybavuju. Dneska se od toho spíš distancuju.“⁸⁵

Po přelomu tisíciletí se tvorba Jana Poláčka posouvá k mainstreamu a kyberpunk zůstává subžánrem, co ho proslavil až do dnešních dnů. Povídky až na výjimky v několika antologiích nepíše a začíná se zabývat jinými žánry. Výjimku tvoří například povídka *Grimoár sexu*, která byla příspěvkem do sborníku *Divoká jízda: 18 erotických povídek* (2006).⁸⁶ Téhož roku vznikla hororová povídka *Hnízdečko*, ta byla zveřejněna v antologiích *Cynické fantazie* (2011) a *12 Nesmrtelných* (2015). Autor za ni o rok později získal nominaci

⁸¹ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

⁸² ŠKRABAL, Pavel. POLÁČEK, Jan. *Scifibaze* [online]. 12. 05. 2015 [cit. 2022-03-17]. URL: <<http://scifibaze.wz.cz/CZautor/CZP/PolacekJ.html>>.

⁸³ POLÁČEK, Honza. *Bakalářská práce* [online]. 24. 10. 2021 14:57; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

⁸⁴ ŠKRABAL, Pavel. POLÁČEK, Jan. *Scifibaze* [online]. 12. 05. 2015 [cit. 2022-03-17]. URL: <<http://scifibaze.wz.cz/CZautor/CZP/PolacekJ.html>>.

⁸⁵ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

⁸⁶ RAMPAS, Zdeněk. Jan Poláček. *Interkom* [online]. 28. 06. 2007 [cit. 2022-03-17]. URL: <<http://interkom.vecnost.cz/who/POLJAN1.html>>.

na *Cenu Akademie sci-fi, fantasy a hororu*. Rovněž povídka *Cesta hrdiny* z antologie *Imperium Bohemorum* (2007) získala takový čtenářský ohlas, že ji Poláček rozšířil a vytvořil román *Spěšný vlak Ch.24.12.* (2010).⁸⁷ „Pak nějak lidi nabyli dojmu, že se zajímám o vlaky, a tak po mně třeba chtěli do nějakého palubního magazínu *LeoExpressu* napsat fejeton o vlaku.“⁸⁸ Fejeton byl pojmenován *Darovaný čas* a vypráví o tom, jak čas strávený ve vlaku (a jiných prostředcích) pasažéři prožívají dvakrát, čímž autor naznačuje, že cestování odněkud někam nepovažuje za mrhání časem.⁸⁹

Do němčiny byla přeložena povídka *Senzuálně zacilující seance*, kterou zařadil Wolfgang Jeschke do antologie *Winter–Fliegen* (1999). Ve francouzském sborníku *Utopiae 2002* (2002) byla otištěna povídka *Offensive sensorielle*. Autor antologie pozval tvůrce povídek na con do Nantes, v případě Jana Poláčka není nečekané, že pozvání nevyužil. V roce 2014 byly plánovány překlady *Spěšného vlaku Ch.24.12.* (2010) do polštiny a angličtiny, ale tyto plány zůstaly zatím nerealizovány. Od té doby se autorovi nenaskytla příležitost pro prezentaci svých knižních děl mimo Českou republiku.⁹⁰

5.1 Ex machina

Ex machina je sbírkou, převážně kyberpunkových, povídek, které byly napsány v období druhé poloviny 80. let až do počátku 90. let. Kniha obsahuje šestnáct povídek nerovnoměrně rozdělených do čtyř oddílů nazvaných podle hudebních žánrů. Titul vyšel v nakladatelství Winston Smith roku 1991. V jednotlivých oddílech nacházíme společné faktory, které objasňují zvolené rozdělení. Na základě těchto faktorů se pokusím stručně každý oddíl charakterizovat. Nebudu se zabývat každou povídkou zvlášť, protože už v minulosti vzniklo několik kvalifikačních prací o kyberpunku, kde se autoři jednotlivými povídkami zabývali.

Jedná se o autorův literární debut, jehož vydání provázely problémy, s nimiž se nakonec úspěšně vypořádal: „Někdy na konci 80. let jsem přepsal část svých povídek na psacím stroji a svázal je do desek. Poslal jsem je do Středočeského nakladatelství, které sídlilo v Praze u Prašné brány. Po nějakém čase mi přišel dopis, abych se tam zastavil. Redaktorem byl pan Ladislav Horáček, který si asi rok nato založil nakladatelství Paseka. Už

⁸⁷ ŠKRABAL, Pavel. POLÁČEK, Jan. *Scifibaze* [online]. 12. 05. 2015 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://scifibaze.wz.cz/CZautor/CZP/PolacekJ.html>>.

⁸⁸ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

⁸⁹ POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 09. 02. 2022 19:35; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

⁹⁰ POLÁČEK, Honza. *Mé pokusy proniknout do zahraničí* [online]. 24. 10. 2021 12:01; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

tehdy mluvil o tom, že chce jednou vydávat dílo Josefa Váchala. Pan Horáček už měl tenkrát zpracovaný posudek na mé povídky i od nakladatele Iva Železného, který vyzníval kladně. Začalo se připravovat vydání, ale Středočeské nakladatelství bylo snad první po roce osmdesát devět, které zaniklo. Ještě před ukončením jeho činnosti pan Horáček odešel a na jeho místo nastoupil redaktor Jiří Peňás. Jeho zásluhou kniha vyšla v nově vzniklém nakladatelství Winston Smith a on také zařídil obálku knihy od Juraje Maxona. Knižka nakonec vyšla v péči redaktora Ondřeje Müllera. Ondřej potom významně ovlivnil mé literární směřování a po letech se v Albatrosu podílel na vydání mých dalších knih.⁹¹

První oddíl nazvaný *Pop* obsahuje šest poměrně krátkých povídek: *Na zelené zahrádce*, *Hvězda pro ZGB Cup*, *Podruhé to bude lepší*, *Senzuálně zacilující seance*, *Výjimečný test* a *Pěkně dýchej, dědečku*. Jejich společný prvek je ukotven v problematice mezilidských vztahů. Setkáváme se zde s různými prostředími (např. léčebna, sportoviště, jiná planeta atd.) a vzhledem k povaze žánru je v textu prezentováno mnoho fantastických představ o fungování budoucnosti jako soužití lidí s kyborgy, možnost zisku dokonalého partnera dle zvolených vlastností či fungování světa na základě množství energie vyprodukované každým jedincem. Z řady povídek vyčnívá *Hvězda pro ZGB Cup*, v níž je text prokládán reklamními slogany, které symbolizují šílenství hlavního hrdiny.

Druhý oddíl *Rock* je složen ze tří povídek: *Ex machina*, *Víc než dým* a *Dlouhé noci života*, které spojuje boj lidí proti monstrům, ať už robotickým, nebo vesmírným. Děj povídek se odehrává v domě, vesmíru i postapokalyptické budoucnosti. Všechny tři jsou vyprávěny v er-formě a jejich hlavními hrdiny jsou převážně mužské postavy. Speciální význam má povídka *Ex machina*, která propůjčila název celé knize. Svým tématem připomíná orwellovsko-weissofský svět. Děj se odehrává v jednom domě, jehož obyvatelé jsou sledováni a uctívají VONa, kterého nikdy nikdo neviděl. Obyvatelé pater jsou rozděleni podle jungovských temperamentů. Úplně dole se nachází ztrápení cholericí, zatímco ve zbytku pater je žádoucí, aby jejich nájemníci byli melancholičtí. Hlavnímu hrdinovi tamní robotický bůh předpovídá velkou budoucnost v řízení domu, což odmítne a raději zvolí svobodu pro všechny obyvatele.

Třetí oddíl *Heavy metal* obsahuje pouze dvě povídky: *Matčin stín* a *Pán mnoha tváří*, jejichž témata čerpají z historie. První z nich vypráví o mladíkovi, který vezme na svá bedra posláni inkvizitora kvůli nešťastnému dětství na hradě s matkou čarodějnici. Druhá se

⁹¹ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

odehrává ve středověku a popisuje dobrodružství člena řádu Brunona de Burga, který svou poslední službu pro řád využije k tomu, aby jej učinil spravedlivějším. Opět se setkáváme s opojením mocí na jedné ze stran, což považuji za důležité téma povídek tohoto souboru. Na konci příběhu je kurzívou napsána *Legenda o sv. Godárdovi*, ta pomáhá čtenáři odhalit další Brunonovy osudy. Téma rytířství se zjevně autorovi zalíbilo, protože figuruje v jeho následujícím fantasy románu *V těch temných dobách* (1997).

Poslední oddíl *Punk* je složen z pěti povídek: *Potulný kovboj*, *Srdce technopopu*, *Longenův zabiják*, *Romancie* a *Setman*. Jedná se o čistě kyberpunkovou část knihy vyprávěnou v ich-formě. Prostřednictvím všech těchto povídek máme možnost dozvědět se, jak fungují programy, kyborgové i vylepšení lidského organismu z pohledu oboru elektroniky. Ve dříve zmíněném Adamovičově textu byla rozebrána podobnost s Williamem Gibsonem pomocí komparace přeložených úryvků s povídkami *Longenův zabiják* a *Setman*. Badatelé se většinou ve svých pracích zaměřili na rozbor povídky *Potulný kovboj*, rovněž obsažené v této části knihy a zajímavé v tom, že jsou v textu naznačeny příkazové řádky jako na počítači. Za společný prvek této části považuji převahu lidskosti v ovládaném kybersvětě. Připadá mi zajímavé, že žádná z pěti povídek nekončí tragicky, ale jejich konce jsou plné naděje.

5.1.1 Rozbor vybraných paratextů

Jak již bylo řečeno dříve, sbírka byla pojmenována podle jedné z povídek. Popřemýšlíme-li nad názvem v klasickém významu jako boží zásah do děje, tak tímto nečekaným zásahem by mohla být postupná změna charakteru hrdinů jednotlivých povídek. Většinou se nám jako čtenářům dostává popis životní rutiny průměrného obyvatele daného světa, kterému dojde trpělivost a začne konat proti našemu očekávání.

Knihy je doprovázena ilustracemi Juraje Maxona, ten je i tvůrcem obálky. Obálka je laděna do šedomodré barvy a dominují na ní rudé rty. Domnívám se, že se jedná o detail obličeje jedné z kyborgizovaných postav doprovázejících každý oddíl. Nápis je rovněž červený a lesklý, zaujme na první pohled. Každou ze čtyř částí doplňuje černobílý obrázek postav. První ilustrace působí erotickým napětím mezi dvěma kyborgizovanými postavami, druhá představuje dva kyborgy uprostřed souboje, třetí zobrazuje démona ze staré civilizace třímajícího v ruce lidskou hlavu a na čtvrté se nachází kyborg s atributy, které bychom si pravděpodobně ke kyberpunku přiřadili (číro, ostny, brýle). Narátor byl již při prvním setkání s Maxonovými ilustracemi okouzlen: „*Obálku tehdy vytvořil Juraj Maxon, byl jsem z ní*

*nadšený, je to hrozně zajímavý člověk. Poprvé jsem se s jeho dílem setkal v té výtvarné soutěži a už tehdy mě zaujalo.*⁹²

Vzhledem k tomu, že se jedná o autorův knižní debut, tak se jméno Jana Poláčka objevuje poprvé. Jeho jméno bylo známé lidem, kteří se pohybovali ve sféře sci-fi, protože povídky prvně publikoval časopisecky především ve fanzinech. Medailonek autora je umístěn na zadní straně obálky, a kromě informací o autorovi je spojen s anotací knihy.

Anotace potenciálního čtenáře seznamuje s členěním knihy, dosavadními Poláčkovými úspěchy na poli sci-fi literatury, stylem kyberpunk a pod ní se nachází úryvek z oceněné novely *Setman*. Věnování není uvedeno, ale před prvním oddílem je otištěn odstavec ze *Zpěvu vzdálené Země* (1986) Arthura C. Clarka, jehož prostřednictvím autor poukazuje na důležitost vnímání významu hudby, protože ke každému z nás promlouvá rozdílně.

Dva ze zařazených textů ve sbírce se umístily v soutěži *Cena Karla Čapka* za rok 1990 do pátého místa. Konkrétně se jedná o povídku *Longenův zabiják* v kategorii Krátká povídka na pátém místě a novelu *Setman* v kategorii Román a novela na třetím místě.⁹³ Dvě umístění v jednom ročníku soutěže předznamenala budoucí Poláčkovy úspěchy ve tvorbě sci-fi literatury. Na *Freuconu 1992* ve Freudenstadtu získal za svou prvotinu *Cenu pro povzbuzení*.⁹⁴

5.1.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla

Kritický ohlas byl k této prvotině vlídný, ostatně sám autor na něj po letech vzpomínal s radostí: „*Jo, Pavel Kosatík, ten na mě byl tehdy hrozně hodnej. Člověka to u prvotiny potěší o to víc.*“⁹⁵ V první řadě se budeme zabývat právě Kosatíkovou recenzí z měsíčníku *Ikarie*, Rampasovou z *Interkomu*, a pak od Biedermannové v revue *Kvark*.

Kosatík upozorňuje na sledování vývoje autorského stylu, jelikož jsou povídky seřazeny vzestupně od doby jejich vzniku. Oceňuje Poláčkovu schopnost vypořádání se s rozmanitými tématy a nejvíce vyzdvihuje právě poslední kyberpunkovou část, k níž vkládá svou myšlenku o významu tohoto směru, který podle něj sám sebe ve finále oslabuje (hlasitá reakce na jinou hlasitou reakci). Jako jedinou zápornou věc vidí nedostatečný projev vlastních

⁹² Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

⁹³ RAMPAS, Zdeněk. Výsledky 1990. *Fandom* [online]. Datum neuvedeno [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.fandom.cz/index.php/ckc/vysledky/53-1990>>.

⁹⁴ POLÁČEK, Jan a MÜLLER, Ondřej. Rozhovor s Janem Poláčkem. In: *Jiné světy: Léto '92*, 1992, s. 69.

⁹⁵ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

postojů autora. Celkový recenzentův verdikt poželhal Poláčkově v práci na další knize: „*Poláček v prvotině předvedl, že je vypravěč schopný zvládnout jakékoli téma nebo styl. Těším se na knížku č. 2, od které čekám, že v ní už budou téma i styl jediné: zato ty, které dovolí autorovi říct nejmí.*“⁹⁶

Rampas řadí autora na pomezí dvou skupin sci-fi literátů, které si sám vytyčil, a sice mezi tvůrce písíci pro radost, a pak ty, co tvoří pro to, aby se vypsali ze svých myšlenek. Už z názvu recenze *Ženy : Muži, 5 : 0 pro domácí, aneb poněkud jednostranná recenze knihy Jana Poláčka EX MACHINA* jsme schopni vyčíst, že se nejedná o negativní ohlas. Jako jediný z recenzentů hodnotí jednotlivé povídky a vyzdvihuje Poláčkovu příslušnost ke směru kyberpunku, protože jeho tvorbě v tomto duchu predikuje důležitou funkci prostředníka mezi experimentální a sci-fi literaturou.⁹⁷

Biedermannová, autorka feministicky zaměřené recenze, vyčítá autorovi absenci sympatických ženských postav a celkovou koncepci povídek napsané mužem pro muže. Na začátku recenze autorka vychvaluje obálku knihy, a pak je spuštěna vlna kritiky, kterou prokládá občasným uznáním, že se nejedná až o tak průměrný titul. Kritika se vztahuje na autorovo vidění světa a je podána poměrně útočně, což si uvědomuje sama Biedermannová, protože na konci recenze žádá, aby ji nikdo z Poláčkových fanoušků nenapadal.⁹⁸ Autorovu reakci se mi nepodařilo dohledat, ale když Biedermannová publikovala recenzi na dílo *V těch temných dobách* (1994) v měsíčníku *Nemesis*, tak přiznala, že autor na ni byl tehdy velmi rozhořčen.⁹⁹

S odstupem času Jan Poláček vzpomíná na tuto recenzi jako na dobrou reklamu. V 90. letech existovala skupina autorů *Šaldova dýka*, jejíž členové (včetně Biedermannové) si vzájemně posílali svá díla před tím, než vyšla, aby získali zpětnou vazbu. Spisovatelé tohoto okruhu byli zvyklí na rozmanité druhy reakcí jiných tvůrců, takže museli být schopni vypořádat se s nimi. Mezi ním a Carolou Biedermannovou nevzniklo nepřátelství, jelikož mu po letech nabízela práci v časopisu *Nemesis*.¹⁰⁰

⁹⁶ KOSATÍK, Pavel. Ještě jedna prvotina. In: *Ikarie*, 1992, č. 5, s. 56.

⁹⁷ RAMPAS, Zdeněk. *Ženy : Muži, 5 : 0 pro domácí, aneb poněkud jednostranná recenze knihy Jana Poláčka EX MACHINA*. *Interkom* [online]. 1992, č. 2 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://interkom.vecnost.cz/1992/19920365.htm>>.

⁹⁸ BIEDERMANNOVÁ, Carola. *Poláček ex machina*. *Interkom* [online]. 1992, č. 2 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://interkom.vecnost.cz/1992/19920371.htm>>.

⁹⁹ BIEDERMANNOVÁ, Carola. *Temné doby psýchy*. In: *Nemesis*, 1995, č. 2, s. 57.

¹⁰⁰ POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 20. 02. 2022 09:12; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

Během 90. let získala tvorba i osobnost Jana Poláčka mediální pozornost díky několika výhrám *Ceny Karla Čapka*. Rozsahově kratší článek vznikl v periodiku *Knihy*, kde mluví o svém vztahu ke čtenářům jeho příběhů, sci-fi a první vydané knize.¹⁰¹ *Ikarii* poskytl obsáhlý rozhovor bezprostředně po výhře *Mloka* za novelu *Pán síti na Parconu 1992*. V tomto rozhovoru popisuje své pocity po zisku ceny, tvůrčí začátky, žánrové preference, spisovatelskou minulost i budoucnost a svůj vztah k fandomu.¹⁰²

Pro moji práci shledávám jako nejpodstatnější třetí rozhovor, jelikož jsem se v něm dočetla pár informací, které zůstaly z pohledu autora aktuálními dodnes. Interview v almanachu *Jiné světy: Léto '92* vedl Ondřej Müller a při komparaci zápisu z našeho setkání s tímto zdrojem jsem si všimla několika podobností, které se postupem let nezměnily. V rozhovoru Jan Poláček mluví o svých depresích přicházejících po stavu euforie z dobře odvedené práce, nezakrývá své nadšení z obálky *Ex machiny* nebo vzdává hold Kmínkové *Utopii* (1990).¹⁰³

5.2 V těch temných dobách

V těch temných dobách je fantasy román z roku 1994, který vydalo nakladatelství Winston Smith. Příběh se odehrává pravděpodobně v období středověku, vzhledem k reáliím popisovaným v knize. Hlavními hrdiny jsou rytíři putující za komturem na hrad Malborg. Během cesty se setkají s převozníkem, který svými sny změní jejich původní záměr. Tvůrce čerpal námět z knihy *Jubilejní album Grunwald* (1910) Jasława z Bratkowa, původně měla jedna z postav mluvit polsky, ale nakonec od toho upustil.¹⁰⁴

Text není rozdělen do kapitol, ale pro lepší orientaci slouží symboly kříže (řádu) a run, které předvídají následující situaci. Děj vypravuje vševědoucí vypravěč v er-formě. Při srovnání s ostatními autorovy díly je jazyk ve větší míře protkán jazykovými prostředky. Svět díla můžeme charakterizovat tak, že vše není takové, jaké se na první pohled zdá.

Charakteristika rytířů působí archetypálně (vůdce, nezkušený mladík, moudrý stařec, silný hlupák a impulsivní jedinec), později se ke skupině přidá vyvolený cizinec. Kromě nich v příběhu figurují nadpřirozené bytosti (především vlkodlaci a draci), obyvatelé reálného i smyšleného (snového) světa a převozník, který spojuje tyto dva světy.

¹⁰¹ POLÁČEK, Jan. Propojuji nitky mezi šílenostmi. In: *Knihy* 91, roč. 1, 1991, č. 12, 25. 11., s. 5.

¹⁰² POLÁČEK, Jan a JIRAN, Jaroslav. Král Parconu '92. In: *Ikarie*, 1992, č. 11, s. 47–49.

¹⁰³ POLÁČEK, Jan a MÜLLER, Ondřej. Rozhovor s Janem Poláčkem. In: *Jiné světy: Léto '92*, 1992, s. 69–73.

¹⁰⁴ POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 20. 02. 2022 09:12; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

Ve smyšleném světě každý den ve stejnou hodinu projíždí ulicí temní jezdcí a jeden z rytířů si od nich vezme brnění, což má fatální dopad na jeho úlohu v příběhu. Je to moment, kdy se příběh štěpí na dvě části, které na konci splynou opět v jeden celek. Často jsou zmiňovány kosti i kostlivci. Tím se nechci odvolávat na autorovy funerální motivy v pozdějších dílech, ale spíš bych se ráda vyjádřila k objasnění funkce tohoto motivu. Domnívám se, že kosti kromě upozornění před nebezpečím symbolizují čas, který již uběhnul a nikdy se nevrátí. Rytíři jsou úkolem pro převozníka na své cestě zdržování a tato symbolika jim to neustále připomíná.

Celé vyprávění je proloženo nespočtem kontrastů, ale největší z nich představuje temnota reálného světa k barevnosti smyšleného světa. Autor klade důraz na detailní popisy prostředí i postav. Rovněž důležitým kontrastem je víra, čímž myslím Boha a ďábla. Boha zpodobňuje oddanost rytířů k řádu, zatímco jejich služba pro převozníka se ukáže jako výprava do pekel. Po zničení niterného pekla se reálný svět jeví jako méně temné místo.

Čarovná moc run symbolizuje nejdůležitější prvek příběhu, jelikož runy rozhodují o dalším průběhu situace. V reálném světě je vůdcem skupiny hlavní rytíř, ve smyšleném vyvolený cizinec a po ztrátě magické moci run se velení ujme původní vůdce, čímž mezi nimi vzniká rovnocenný vztah. Ten zpečetí slibem, že společně dokončí výpravou do neznáma, protože nesouhlasí s počínáním komtura.

Při bližším zkoumání autorovy bibliografie mě zaujalo, že se jedná o jedinou knihu, která žánrově nemá svoji pomyslnou dvojici (kyberpunková sbírka, psychologický román, pohádka a biografie). „*To je jenom náhoda, nic z toho nebyl záměr, prostě to tak vyšlo. Nakonec život je plný náhod.*“¹⁰⁵

5.2.1 Rozbor vybraných paratextů

Na název titulu lze nahlížet ve dvou rovinách, ostatně jako na mnoho scén v příběhu. Všeobecně se středověk vžil do povědomí jako doba temna, což by odpovídalo vzhledem k okolnostem, jenž rytíře potkají. Ve druhé rovině tak může být nahlíženo na dobu, kdy převozník očaroval své okolí a reálný svět byl opravdu vnímán jako svět temna.

Obálku vytvořil španělský malíř Luis Royo a je na ní vyobrazen rytíř s žezlem i amuletem. Pod ním se nachází meč a vedle něj lidská lebka. Ze žezla vychází zář, která vrhá namodralé světlo na celý výjev. Rytíř je umístěn ve středu kruhu, jediné žezlo je umístěno

¹⁰⁵ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

mimo ohraničenou část, zbytek obklopuje temnota. Uvnitř knihy jsou jedinou ilustrací černobílé runové kameny se symboly.

První písmeno jména autora i názvu knihy je napsáno jiným fontem, připomínajícím bastardu v červené barvě, narozdíl od zbytku nadpisu. Odkazuje čtenáře ke spojitosti se středověkými zdobnými iniciálami. Medailonek je umístěn na zadní straně obálky a stručně popisuje počátky Poláčkovy tvorby, také naznačuje hlavní tezi příběhu. Poprvé v medailonku nacházíme černobílou fotku autora, která je zároveň na dlouhou dobu poslední fotkou, co se nachází u některého z jeho děl. „*S fotkama je to tak, že buď si o fotku řeknou nebo ne. Nemyslím si, že by moje fotka zvedla prodejnost knihy. (smích) Mám svou oblíbenou z Práva, tu všude dávám, když po mně někdo chce moji fotku.*“¹⁰⁶

Celá anotace je zajímavá v tom, že ji tvoří několik otázek, které vyzývají čtenáře k tomu, aby na ně našel během čtení odpověď. Dílo autor věnoval své dceři. Co se týče ocenění, tak román žádné nezískal.

5.2.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla

Po vydání se dílu věnovali dva recenzenti tou dobou působící ve fanzinech. Prvním z nich byl Josef Pecinovský, který *Ikarii* poskytl dlouhou a podrobnou recenzi. Druhou, jak jsem již předeslala v předchozí kapitole, napsala Carola Biedermannová do měsíčníku *Nemesis*, v jehož redakci pracovala.

Pecinovský po představení tvůrce nejprve jmenuje a komentuje jednotlivé prvky, co oceňuje. Patří k nim poutavá anotace, rychlý spád příběhu, vykreslení charakterů postav, stylistika díla, řeč run, postava převozníka, humor, snová rovina příběhu i celkové vyznění tématu. Jako nedostatky vnímá zahlcení čtenáře několika časovými smyčkami, nedostatečné vysvětlení proroctví, uvedení postav bezprostředně na začátku příběhu, rozmanitost etnik vzhledem k časoprostoru románu a useknutý konec. Knihu celkově hodnotí: „*Ale dost pochybností. Možná jsem jen nepozorný nebo méně chápavý čtenář. Poláčková knížka se mi líbila, i přes výše uvedené nedostatky.*“¹⁰⁷

Ještě před výčtem se pozastavuje nad obálkou knihy, protože jeho syn hned poznal titulní obrázek ze hry *Summoning*. Dále konstatuje, že hru nezná, tak nemůže posoudit, proč byl použit právě tento obrázek.¹⁰⁸ Myslím, že částečně byla tato otázka zodpovězena, jelikož

¹⁰⁶ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

¹⁰⁷ PECINOVSKEJ, Josef. Kniha pod lupou. In: *Ikarie*, 1995, č. 3, s. 55.

¹⁰⁸ Tamtéž.

se mohlo v té době jednat o marketingový tah, aby obálka přilákala ke koupi lidi, kteří hru mají rádi. Druhý důvod je o něco více prostý – děj hry se totiž odehrává ve středověku a k tomu má hráč možnost využívat magii run. Jan Poláček se domnívá, že nikdo ze zúčastněných, včetně něj, v té době netušil, že obálka vybraná nakladatelem už někdy byla použita.¹⁰⁹

Biedermannová hodnotí kompozici, jazyk i mystické téma díla jako těžko srozumitelné pro obyčejného čtenáře. Převládající je, dle jejího úsudku, spíše mystická složka než ta fantastická, ale to tvůrci nevyčítá. Obálka podle všeho nenadchne, ani neurazí. Jedinou výtku má k několika pravopisným chybám v textu. Na začátku recenze slibuje autorovi, že nebude přistupovat k textu s měřítky feministické kritiky jako u hodnocení jeho přechozího díla.¹¹⁰

Článek nebo rozhovor o díle se mi nepodařilo dohledat. Jediné odkazy k románu se nachází ve dříve zmíněných rozhovorech z předchozí kapitoly. Přičítám to faktu, že 90. léta byla u Poláčka především obdobím kyberpunku, a tak média přednostně věnovala pozornost jeho povídkám.

5.3 Spánek rozumu plodí nestvůry

Spánek rozumu plodí nestvůry je psychologický román, který vydalo nakladatelství Knižní klub roku 2000. Jako téma bychom mohli označit popis určitého období života hlavního hrdiny Aleše Hilliga, ten je terorizován svým okolím, a právě jeho nejbližší mu ubližují nejvíce. Alešův charakter je ve srovnání s jinými autorovými hrdiny typický – slabý citlivý vnímavý jedinec, který se vzepře očekávanému osudu. Děj se odehrává v malé vesnici kousek od Prahy od 50. let 20. století do listopadu 1989.

Příběh je vyprávěn v er-formě, a přestože není vyprávěn přímo Alešem, tak poměrně detailně máme zprostředkovány jeho myšlenky. Román je členěn na šest celků a každý z nich uvozuje část dětské říkanky. Rozsáhlejší celky se dělí do podkapitol označených římskými číslicemi. Jazyk díla je většinou spisovný, výjimku tvoří přímá řeč postav, které mnohdy jednají v afektu. Alešovy myšlenky jsou často nedorečené, což podtrhuje jeho melancholický temperament.

Od začátku románu jsme konfrontováni s faktem, že protagonista jednou za čas nejedná při smyslech a sám za sebe. Vypravěč to přisuzuje křtu z husitského kalicha

¹⁰⁹ POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 20. 02. 2022 09:12; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

¹¹⁰ BIEDERMANNOVÁ, Carola. Temné doby psýchy. In: *Nemesis*, 1995, č. 2, s. 57.

(přijímání podobojí). Vždy když se dere na povrch Alešovo zlé já, tak je důsledkem nějaká násilnost. Začne to pořezáním babičky břitvou a vyeskaluje strčením své první lásky pod kola metra. Během četby textu se objevují náznaky existence toho druhého, ale až ke konci příběhu vyplývá, že Alešovy bolesti zad způsobuje část čelisti na páteři patřící jeho nenarozenému dvojčeti.

Dětství je popsáno nejdětalněji, jelikož v této době doba bývá charakter formován především rodinou. Přísná babička terorizuje celou rodinu a po její smrti začne být taková i Alešova matka. Dědeček se podvolil takovému životu, což Alešův otec odmítá a později od rodiny odchází. Hlavní hrdina zmítán opičí láskou své matky je ve světě ztracen. Vzhledem ke své introvertní povaze ve škole vnitřně trpí a různých her se účastní, jen aby se neřeklo. Jeho opakem je spolusedící Karel, podobný Seppovi ze *Spěšného vlaku Ch.24.12.* (2010), ten ho šikanuje a v jejich vzájemném vztahu se později zrcadlí proměna Alešova charakteru. Karel skončí v blázinci a Aleš na vysokém postu ve firmě, což je oproti Walterovi a Seppovi naopak.

Vztahy k ženám jsou zajímavou kapitolou jeho života, protože nad jejich názorem stojí vždycky ten matčin. Matka postupně všechny jeho známosti svou povahou zlikviduje, takže kromě dobrého postavení v práci nemá nic. Důležitou součástí románu tvoří explicitně vykreslené sexuální scény, skrze ně čtenář „dospívá“ s hlavním hrdinou. Odehrávají se většinou v noci a berou na sebe podobu oněch nestvůr.

Text je prostoupen každodenností minulého století. Seznamuje čtenáře s jeho reáliemi a stereotypním životem za socialismu. Konec je otevřený, což u autora není nic neobvyklého. Představuje vrchol působení Alešových obav z toho druhého. Paradoxní je fakt, že hlavní hrdina použil nahromaděný vztek za celý život proti jedinému člověku, kterého miloval a nikdy mu neublížil.

5.3.1 Rozbor vybraných paratextů

Název odkazuje ke stejnojmenné grafice Francisca Goyi z cyklu *Rozmary*. Význam názvu nacházím v tom, že většina scén, které nějakým způsobem formují hlavního hrdinu, se odehrává právě v noci. Jeho zakrnělé dvojče také většinu času spí, ale když projeví nějakou aktivitu, tak ubližuje svému okolí. V metaforické rovině bychom mohli říct, že když jako čtenáři postupně sledujeme s Alešem vývoj okolního světa, tak vlastně všechny postavy okolo něj se v určitém smyslu chovají jako příšery. „*Napadlo mě to tehdy skrze můj zájem*

o kreslení, pak jsem zjistil, že se to překládá dvěma názvy [pozn. nestvůry nebo příšery] a časem došel k tomu, že bych to nechal jen jako Spánek rozumu bez dodatku.“¹¹¹

Obálku navrhla Halina Bechyňová a vychází ze zmíněné grafiky. Je laděna do modrozluté barvy a zobrazuje postavu, jak se snaží zahnat netopýry, kteří okolo ní poletují. Před začátkem textu je umístěn Goyův originál, což podle mě pomáhá navozovat atmosféru příběhu.

Autor píše klasicky pod svým pravým jménem, které se díky tomuto titulu přestalo spojovat pouze s žánrem sci-fi a začíná pronikat i do oblasti mainstreamové literatury. Jméno je společně s názvem knihy umístěno nad osobou s netopýry. Medailonek, nacházející se na zadní záložce knihy, je velmi stručný. Píše se v něm převážně o autorových úspěších v oblasti sci-fi literatury.

Anotace je obsáhlá a do značné míry tajemná. Naznačuje tu nejzákladnější dějovou linku příběhu. Popis je proložen myšlenkami, které si každý z nás může aplikovat sám na sebe, především na své dětství. Na zadní straně obálky je umístěna ukázka z textu, v níž se právě jedna z „nestvůr“ vynořuje z temnoty. Věnování je zašifrováno pod přezdívkou, ale vzhledem k ostatním autorovým poděkováním či věnováním předpokládám, že se jedná o reálnou bytost.

Autor získal za dílo *Cenu Knižního klubu* v roce 2000. Text vyšel knižně po výhře v soutěži, což je uvedeno i na obálce knihy. Autor zisk ocenění vnímá takto: „*Konkurenční prostředí cen jsou stejná, píše dost grafomanů, vznikne za ten rok mnoho zajímavých věcí a jde o to, která je nejdotaženější. V Knižním klubu mi přijde nejdůležitější výběr tématu, zatímco u sci-fi se dá těžko odhadnout, kdo zrovna vyhraje. Pro mě je nepochopitelné, že tehdy vyhrál zrovna Spěšný vlak, protože většinou to bývají akční věci.*“¹¹²

5.3.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla

Vzhledem k tomu, že autor za dílo obdržel *Cenu Knižního klubu*, tak není překvapivé, že patří mezi ta recenzovanější z jeho tvorby. Většina z recenzí vyšla v tištěných periodících a my se jimi budeme postupně zabývat.

Alois Burda ve své recenzi pro obydělník *Tvar*, psané moravským dialektem, vnímá jako nestvůry všechny osoby, s nimiž přichází hlavní hrdina do kontaktu. Na základě tohoto

¹¹¹ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

¹¹² Tamtéž.

tvrzení považuje za poslání románu to, aby se čtenář zamyslel zpětně nad svým životem a pokusil se ho přehodnotit. Pozitivně hodnotí věrohodnost jednotlivých situací v příběhu.¹¹³ Roman Burián v regionálním deníku *Rovnost* chválí téměř démonické vykreslení ženských postav a působivé oživení zdánlivě vydolovaných témat. Jako jediný z recenzentů uvádí na konci postup, jak bylo vítězné dílo vybráno.¹¹⁴

Aleš Haman byl v týdeníku *Nové knihy* o poznání kritičtější, protože mu fikční svět knihy nepřipadá uspokojivě vykreslen. Stavba románu je podle něj nevyvážená a hlavnímu hrdinovi se dostává přespříliš pozornosti.¹¹⁵ Naopak Viktor Janiš v *Interkomu* vyzdvihuje znění dialogů mezi dětmi, scény odehrávající se ve škole (probouzí v něm děj v jeho školních letech) a celkově hodnotí knihu jako výborný román. V závěru naznačuje nutnost pátrání po vlastní identitě.¹¹⁶

Alexej Mikulášek v literární příloze *Haló novin* s názvem *Obrys–Kmen* značnou část recenze polemizuje o žánru knihy, nakonec dospívá k názoru, že by titul obstál i jako psychothriller. Chválí popis sexuálního zrání a rozpolcenosti hlavního hrdiny. Oceňuje autorovy vypravěčské schopnosti i čtivost příběhu, což jsou jedny z důvodů, proč by čtenářům knihu doporučil. Jediné zklamání vidí v tom, že popisy prostředí nepřinášejí do děje nic nového.¹¹⁷

Vladimír Novotný se v obtýdeníku *Tvar* nejhluběji zabývá podobností mezi světem Goyovým a protagonistovým. Klade důraz na bedlivé pozorování vykreslení Alešova vnímání světa, ve kterém jsou hlavními motivy erotika a mezilidské vztahy. Společensko-historické pozadí nepovažuje za důležitý prvek, protože autor musel příběh zasadit do nějakého kontextu, ale text je podle něj především zprávou o životě muže, který žil shodou náhod v dané době.¹¹⁸

Články v periodících můžeme charakterizovat jako zprávy přinášející výsledky soutěže bez vyjádření autora: „*Tedy se uspořádala velká akce a po výhře chtěli nějaký*

¹¹³ BURDA, Alois. Jan Poláček: Spánek rozumu plodí nestvůry. In: *Tvar*, roč. 11, 2000, č. 21, 14. 12., s. 7.

¹¹⁴ BURIÁN, Roman. Aleš Hillig si velmi rád užívá sexuální slast. In: *Rovnost*, roč. 11, 2001, č. 15, 18. 01., s. 10.

¹¹⁵ HAMAN, Aleš. Příběh, který nenašel svou formu. In: *Nové knihy*, roč. 40, 2000, č. 45, 08. 11., s. 23.

¹¹⁶ JANIŠ, Viktor. Malý velký společenský román. *Interkom* [online]. 2002, č. 3 [cit. 2022-03-17]. URL: <<http://interkom.vecnost.cz/2002/20020369.htm>>.

¹¹⁷ MIKULÁŠEK, Alexej. Takové normální psycho. In: *Obrys – Kmen*, roč. 6, 2000, č. 49, 08. 12., s. 1–2.

¹¹⁸ NOVOTNÝ, Vladimír. Život jako somnambulní kopulace aneb V osidlech mikromatriarchátu. In: *Tvar*, roč. 12, 2001, č. 11, 31. 05., s. 20.

rozhovor na kameru, zkrátka abych pár minut mluvil o té knize. Já jsem tam něco blekotal a nepovedlo se to ani potřeť. Záznam z toho asi není, což je dobře.“ (smích)¹¹⁹

5.4 Kyberpunk & Heavy

Kyberpunk & Heavy je sbírka třinácti povídek vydaná roku 2006 v nakladatelství Triton. Většina z nich poprvé vyšla v 90. letech. Pět z nich se objevilo jako součást předchozí sbírky *Ex machina* (1991), jedná se o povídky: *Setman*, *Matčin stín*, *Srdce technopopu*, *Potulný kovboj* a *Pán mnoha tváří*. Nadpoloviční většina povídek čerpá z historických témat. Převažuje vypravování v ich-formě.

Děj povídky *Pán sítí* i novely *Hudba, až navěky* se odehrává v prostředí klášteru. V povídce autor zkombinoval kyberpunkové postupy, jelikož onen sv. Ambrosius je počítačový program, který musí hlavní hrdina získat pro opata. Pozoruhodná je zde práce s tetováním na těle, to funguje jako elektrický spoj a s tímto faktem se pracuje i v dalších povídkách. Za příznačné považují také to, že v obou případech skončí činnost klášteru kvůli ohni a s ním shoří i veškerá tajemství, která si mniši odnesou s sebou. Nakonec dospějí k tomu, že mohou šířit svou víru i mimo zdi klášteru. Tématem novely je nadčasový kontrast mezi důležitostí odpuštění a celoživotní touhou po pomstě.

Povídky *On* a *Nejsnáž to jde přes kulturu* spojují lehce žensky laděná témata a touha po nenásilné pomstě. V první povídce funguje magie na pozadí sourozeneckých vztahů, které nejsou vřelé, jelikož bratr plánoval zastavit svou sestru do veřejného domu. Důsledkem tohoto jednání je jeho proměna pomocí lektvaru na ženu, aby se lépe vcítil do její situace. Ve druhé povídce si indiáni najmou hlavního hrdinu jako ochránce jejich počítačových dat (paměť kmene), tato data jsou totiž postupně vykrádána. Protagonista se svým komplicem (programem) pomocí lsti učiní útokům přítrž.

Povídky *Šokárna Jošuů* a *Smrt je konzervativní* zpodobňují bizarní situace, které může budoucnost nabízet. Autor prezentuje v první povídce vizi, že světu bude vládnout inteligence a zbytek společnosti bude žít na okrajích měst v chudých čtvrtích. Hlídači mají možnost kohokoli podezřelého lapit a vzít ho do šokárny, aby mu byla vymazána paměť. Po vymazání paměti vyjde najevo, že jeden z protagonistů má tetování, na němž jsou zobrazeny znaky, díky kterým jednou padne nadvláda inteligence. Ve druhé povídce je vyhubeno celé město kvůli zavírovanému programu v mysli všech obyvatel, takže je na hlavním hrdinovi, který jako jediný neměl v hlavě čip, aby město obnovil.

¹¹⁹ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

Povídka *Vliv větru* je unikátní svým detektivním tématem. Odehrává se na hradu, kde je nalezena mrtvola velvyslance, později i mnicha. Probíhá vyšetřování, které končí poměrně kuriózním závěrem. Od první scény s údajně šílenou dcerou hraběte nám je vsugerován pocit, že vražedkyní je právě ona, jelikož u vraždy byla spatřena ženská postava a sám hrabě to na konci přizná. Při jeho útěku vyjde najevo, že mrtvá hraběnka je živá a oběti má na svědomí právě ona. Z textu vystupuje do popředí funerální tematika (detailní popisy mrtvých, svatyně, katafalku apod.). Poslední povídkou je *Evangelium No. 5* vypravující příběh o spasiteli, jehož narození sjednotí roztržštěný svět, kterému do té doby vládl počítač.

5.4.1 Rozbor vybraných paratextů

Rozbor paratextů v tomto případě bude stručnější, protože několik z nich chybí. Ještě před samotným názvem titulu se nachází nakladatelská poznámka, která představuje řadu *Paralelní světy* jako přehlídku současných autorů oblasti sci-fi a fantasy. Poláčková kniha je první knihou této série.

Název vypovídá jednoznačně o subžánru, ve kterém byly povídky napsány a byl umístěn v prostředním červeném poli. Obálku ilustroval Juraj Maxon, v levém horním rohu je vyobrazen ukřižovaný muž odkazující k první povídce *Pán síti*. V pravém spodním rohu se nachází text znějící takto: *Mívám takový děsivý sen. Bolí mě hlava k prasknutí, k zešílení, a potom najednou skutečně pukne. Ven se dere něco podivného bez očí, bez úst – bez tváře a nepříčetně to vríská: Jeho nechte být, mně pomozte, mně, to všechno já.*¹²⁰ Barevně je obálka laděna do pastelových odstínů červené, hnědé i šedé. Obálka je zarámována bílými čarami do obdélníku, tyto čáry jej dále rozdělují na jednotlivá barevná políčka. V předsádce se objevuje nápis bůh na zdi odkazující rovněž k první povídce sbírky.

Jméno autora se nachází v levém dolním červeném poli. Celkově design obálky napovídá, že se jedná o dílo z nějaké série. Zajímavé je to, že v sérii doposud vyšlo dvanáct knih a z nich má pouze třetina obdobně rozdělenou obálku, samozřejmě v jiných barvách. Na zadní straně titulu je sice uveden velmi stručný medailonek, ale uvnitř knihy v bibliografii se nachází nejdlejší medailonek, co můžeme o Poláčkově nalézt. Připisuji to faktu, že odpovědným redaktorem byl již dříve zmíněný Zdeněk Rampas, ten se s autorem dobře zná a má přehled o jeho díle.

¹²⁰ POLÁČEK, Jan. *Kyberpunk & heavy*. Praha: Triton, 2006. *Paralelní světy*; sv. 1. Trifid; sv. 99, přední strana obálky. ISBN 80-7254-647-3.

Anotace i věnování v tomto případě absentují. Na zadní straně obálky byly otištěny ukázky z povídek *Pán sítí* a *Šokárna Jošuu*. Sbíрка jako celek žádné ocenění nezískala, ale obsahuje všechny čtyři texty, které byly oceněny *Cenou Karla Čapka*, a sice *Setman* (třetí místo v kategorii Román a novela z roku 1990), *Evangelium No. 5* (první místo v kategorii Povídka z roku 1991), *Pán sítí* (první místo v kategorii Povídka z roku 1992) a *Hudba, až navěky* (první místo v kategorii Román a novela z roku 1996).¹²¹

5.4.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla

Pokud vezmeme v potaz stáří jednotlivých povídek, tak není divu, že v novém miléniu o knize nebylo téměř slyšet. V době svého vzniku byly mediálně reflektovány ve vysoké míře, protože kyberpunk vévodil sci-fi světu.

Podařilo se mi dohledat jedinou recenzi od Petra Holana zabývající se tímto titulem. Recenzent nezastírá své nadšení z knihy jako celku a nenachází nic, co by knize vytknul. Oceňuje pestrost témat, vykreslení pozadí jednotlivých příběhů, autorovo temné vidění světa, osobitou atmosféru a špetku humoru. „*Za novelu Pán sítí si totiž Jan Poláček ze soutěže o Cenu Karla Čapka v roce 1992 odnesl s vítězstvím také sošku Mloka a i po čtrnácti letech tento text stojí za přečtení - ostatně jako celá sbírka, která patří k lepšímu průměru i dnes, mnoho let poté, kdy byly povídky napsány.*“¹²²

Podle recenzí, které postupně u každého titulu uvádím, to musí vypadat, že si účelově vybírám jen ty kladně vyznívající, ale to není pravda. V jednom z mailů mi autor sdělil svůj názor na poměrně malý počet recenzí z oblasti sci-fi: „*Fantastika byla ještě pořád na okraji sledovanosti médií. Těch pár lidí, kteří se kritikou sci-fi zabývali, se mezi sebou znalo a jejich hodnocení nemělo mimo fanouškovskou základnu velký dosah. A je vcelku logické, že si také vybírali, co si přečtou, a o čem napíší.*“¹²³

Po vydání díla byl zveřejněn rozhovor v *Interkomu*, který vedla spisovatelka Sanča Fülle. Otázky tazatelky směřovaly k autorovým inspiračním postupům při psaní, obsazením sebe sama ve svých dílech i hypotetickým možnostem aplikovatelným do další tvorby.

¹²¹ Literární ceny Jan Poláček. *Ústav pro českou literaturu AV ČR: Česká literární bibliografie – Literární ceny*. [online]. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://service.ucl.cas.cz/ceny/index.php?o=508>>.

¹²² HOLAN, Petr. RECENZE: Jan Poláček, Kyberpunk & Heavy. *Sarden* [online]. 05. 09. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2010-09-05-1300/recenze-jan-polacek-kyberpunk-heavy>>.

¹²³ POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 20. 02. 2022 09:12; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

Rovněž byl objasněn výběr povídek v této sbírce: „*Do Kyberpunku and heavy jsou zařazeny starší věci, ale vybral jsem jen ty, které mě stále oslovují a ke kterým mám vztah.*“¹²⁴

5.5 Spěšný vlak Ch.24.12.

Spěšný vlak Ch.24.12. je sci-fi román, který se zabývá alternativní historickou situací v podobě vítězství Německa ve druhé světové válce. Válečný konflikt končí v roce 1951. Titul vyšel v nakladatelství Argo roku 2010. Jak již bylo uvedeno výše, tak příběh vznikl rozvinutím děje povídky *Cesta hrdiny*, ta je začleněna v šesté kapitole. Tématem je životní situace Waltera Fleischera, vojáka vítězné strany, který má téměř jako jediný střízlivý pohled na současnou situaci.

Současnost i minulost čtenáři popisuje vypravěč v er-formě. Román je rozdělen do šestnácti rozsahově nevyrovnaných očíslovaných kapitol. Jazyk díla je spisovný, vyskytují se v něm cizí slova i germanismy a nezanedbatelnou část textu tvoří přímá řeč. Často jako čtenáři dostáváme možnost nahlédnout do Walterových myšlenek, především vzpomínek, které ilustrují nedořešenost vlastní minulosti. V příběhu figuruje senzualita, autor při popisu klade důraz na smyslové vnímání prostřednictvím hlavního hrdiny.

Objevují se odkazy k jiným dílům ze všech uměleckých odvětví. Dílo disponuje četnými popisy postav, které jsou v některých případech minimálně zevrubně charakterizovány na základě vzhledu. Celý komorní příběh prezentuje vztah Waltera k těmto postavám. V první řadě je podstatné vyzdvihnout kontrast mezi Waltrem a jeho spolužákem Seppem, kdy bychom mohli uvažovat o opozitu, které symbolizuje boj mezi silou fyzickou a inteligenční. Otcové obou pracují na Komisariátu, ale nakonec Sepp získá vysokou pozici, zatímco Walter jako jeden z přeživších vojáků živoří ve starém domě.

Za zajímavý by se dal označit vztah hlavního hrdiny k ženským postavám. I když některé z nich k němu nejsou přívětivé, tak explicitně neprezentuje svůj odpor k nim. Naopak v rozhovorech se svou přítelkyní Rózou, hospodyní paní Steinovou nebo prodavačkou z nádražního bufetu naznačuje své pochybnosti o současném světě. Spojnicí mezi minulostí a přítomností symbolizuje Walterova matka, dříve vážená manželka kata, dnes pomatená dáma žijící v útulku na okraji městečka Chrud. Neustále mu připomíná dobu, kdy žil její autoritářský manžel, co spáchal sebevraždu kvůli zavedení nového způsobu poprav. Walter

¹²⁴ POLÁČEK, Jan a FÜLLE, Sanča. Rozhovor s Janem Poláčkem. *Interkom* [online]. 2006, č. 6 [cit. 2022-03-17].
URL: <<http://interkom.vecnost.cz/2006/20060656.htm>>.

si jako znamení odpoutání se od minulosti před odjezdem změni své německé jméno na původní české.

Postupně jsou odkrývány příběhy dalších členů rodiny za války. Waltrův bratr Pavel je považován za černou ovci rodiny, jelikož dezertoval a strýc Heinrich je naopak známý jako hrdina, který padl během bojů. Dezerce staršího bratra a následný rozhovor s mrtvým strýcem z fotografie vzbuzují ve Waltrovi prvotní pochybnosti, zda stojí na správné straně. Proměnu ideálů nejmarkantněji demonstruje Walterův dějepisář, ten je během války aktivním stoupencem myšlenky Tisícileté říše, a pak pracuje jako jeho pesimistický nadřízený v technických službách.

Posledním členem rodiny je zrzavý kocour Rotfuchs, kterého můžeme považovat za jeden z motivů objevujících se i v jiných Poláckových dílech. Kromě toho bychom mohli zmínit i okultistické prvky, otevřený konec příběhu, pečlivě vykreslenou psychologii hlavního hrdiny a temnou ponurost světa. Okultistická rovina příběhu je nesmírně důležitá, protože právě prostřednictvím okultismu vyhrálo Německo válku. Objevuje se popis seance, několik odkazů ke společnosti Thule a víra v kouzlo run (Tyr jako symbol vítězství).

Specifická tísnivá atmosféra příběhu se stala důvodem, proč je autor považován za dědice fuksovského odkazu. On sám svou inspiraci Fuksovým dílem *Variace na temnou strunu* (1966) nepopírá, ba naopak se k ní hrdě hlásí, a proto není divu, že jeho další kniha se zabývá tímto osobitým autorem.¹²⁵

5.5.1 Rozbor vybraných paratextů

Název díla odkazuje ke spěšnému vlaku odjíždějícímu 24. prosince 1953 z městečka Chrud, kde se odehrává celý děj knihy. Všechny spěšné vlaky jezdí bez zastavení svou trasu na Východ. Postavy v knize se neshodují na tom, co by měl hlavní hrdina od cesty očekávat. Čtenář sice získává indicie, ale nakonec záleží na jeho představivosti.

Obálku knihy navrhl Pavel Růt. Zaujme svou lesklou částí přebalu, na níž je vyobrazen upravený dvouocasý lev podobný tomu ze státního znaku. Je doplněn svastikou a za sebou má modročerné pozadí. Stejně barvy následně figurují v předsádce knihy, kde jsou použity části dobových novinových článků. Sám autor projevil nadšení z jejího zpracování: „*Celkově se mi hrozně moc líbila obálka od Růta, dokud mi nedošlo, že nikdy nebude vidět*

¹²⁵ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

[...] kvůli tomu symbolu.“¹²⁶ V současnosti je v nabídce e-kniha s odlišnou obálkou, kterou navrhl přímo Jan Poláček: „*Ted'* vyšlo nové vydání e-booku na Kosmasu, už byla 8x prodána a dělal jsem na tom se Zdeňkem Rampasem. *Ted'* má žlutou obálku s kolejkama, co jsem si navrhl sám a nestojí jen 50 korun jako ta minulá.“ (smích)¹²⁷

Autor jako vždy píše pod svým pravým jménem. V době vydání tohoto díla měl už tvorbu jednoho psychologického románu za sebou – čtenář tedy mohl tušit, co přibližně očekávat. Medailonek je použit u všech dalších Poláčkových děl (kromě literatury pro děti) a byl zveřejněn i na jeho webových stránkách.¹²⁸

Anotace patří mezi ty delší ve srovnání s těmi z předchozích knih. Nastiňuje čtenáři situaci, ve které se hlavní hrdina nachází a představuje jeho mikrosvět v rozsáhlé říši. Podle poslední věty můžeme odvodit, že hlavní hrdina bude usilovat o uzavření všech životních problémů.

Kniha je věnována reálným lidem, kteří autorovi pomáhali s její tvorbou. „*Kamarádka pracovala v Památníku národního písemnictví, chodila fotit pozůstalosti a nafotila mimo jiné i jeho [pozn. Fuksův] byt. Když jsem ty fotky dostal, vymyslel jsem si příběh, kde hrály určitou roli. Během tvůrčího procesu je nahradilo něco jiného. Ta povídka se nakonec jmenovala Panáček woodoo a vyšla v žánrovém časopise Pevnost. Pár let předtím napadlo Ondřeje Müllera, že bude super vydat antologii s alternativkami [pozn. Imperium Bohemorum (2007)] a pozvat si více autorů, kteří si vyberou určité časové období a tomu odpovídající téma. Já si vybral 2. světovou válku a napsal povídku s fuksovskými prvky Cesta hrdiny. A tak jsem se postupně dostal i ke Spěšnému vlaku, který je vlastně rozepsanou povídkou Cesta hrdiny. A poté i ke knize o Ladislavu Fuksovi. Až tam mě dovedly fotografie z bizarního Fuksova bytu.*¹²⁹ U věnování soudím podle konce příběhu, že by se mohlo jednat o autora zaběhnutého kocoura.

Autor za dílo získal *Cenu Akademie sci-fi, fantasy a hororu* v kategorii Nejlepší původní česká nebo slovenská kniha za rok 2010. Ceremoniál proběhl tradičně na knižním veletrhu *Svět knihy* v polovině května roku 2011.¹³⁰ Samotné uvedení knihy lze považovat za

¹²⁶ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Mám na mysli webové stránky, které spravuje sám autor. Bohužel od roku 2010 nebyly aktualizovány.

URL: <<http://lcservices-uk.aspone.cz>>.

¹²⁹ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

¹³⁰ HOKR, Boris. Ceny Akademie sci-fi, fantasy a hororu 2011. *iLiteratura* [online]. 15. 05. 2011 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/28331/ceny-akademie-sci-fi-fantasy-a-hororu-2011>>.

událost, jelikož v našich končinách neexistuje moc příběhů napsaných v duchu žánru alternativní historie.

Křest se konal na *Triconu* ke konci srpna v roce 2010 a zúčastnilo se ho mnoho diváků.¹³¹ Boris Hokr v každoročním přehledu z předávání cen píše: „*Poláček však splňuje snad vše, co by oceněné dílo mělo mít: má jasnou vizi, klade znepokojivé otázky, provokuje svého čtenáře, je stylově vybroušené a pojí se s ním i jistá kontroverze (odehrává se ve světě, kde nacisté vyhráli – i díky české pomoci – válku). Domnívám se, že jasnějšího favorita a vítěze jsme tady dlouho neměli.*“¹³² Vyjádření autora k zisku této ceny bylo uvedeno v části 5.3.1.

5.5.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla

Spěšný vlak Ch.24.12. je nejrecenzovanějším Poláčkovým dílem. Bylo dohledáno čtrnáct recenzí vztahujících se k tomuto titulu, ale bohužel dvě nejsou k dispozici (byly zveřejněny na momentálně nedostupné stránce). Domnívám se, že i tak můžeme tento počet považovat za reprezentativní vzorek.

Recenze byly publikovány v tištěných periodikách i na online webech, jejich tvůrci jsou nadšení sci-fi fanoušci i lidé působící na akademické půdě a téměř ve všech recenzích nalezneme nadšené reakce tvůrců na ponuru atmosféru díla. Někteří recenzenti věnovali fuksovskému dědictví více prostoru než jednu větu (např. recenze Terezy Dědinové¹³³ i Antonína K. K. Kudláče¹³⁴). Většina ohlasů vyšla ihned po vydání titulu, z čehož můžeme usoudit, že je téma vnímáno jako neobvyklé.

Recenzenti upozorňují potenciální čtenáře na možná zklamání plynoucí z textu. Nejčastěji se objevuje varování ohledně absence klasické dynamičnosti textu, kterou čtenáři sci-fi mohou pravděpodobně očekávat (např. v recenzi Bohdana Volejníčka¹³⁵, Petra

¹³¹ Autor neuveden. FOTOGRAFIE – Křest knihy Jana Poláčka – Spěšný vlak Ch.24.12. *Argo* [online]. 27. 08. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://argo.cz/udalosti/fotografie-krest-knihy-jana-polacka-spesny-vlak-ch-24-12/>>.

¹³² HOKR, Boris. Ceny Akademie sci-fi, fantasy a hororu 2011. *iLiteratura.cz* [online]. 15. 05. 2011 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/28331/ceny-akademie-sci-fi-fantasy-a-hororu-2011>>.

¹³³ DĚDINOVÁ, Tereza. RECENZE+LITERATURA: Jan Poláček, Spěšný vlak Ch. 24. 12. *Sarden* [online]. 15. 10. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2010-10-15-0100/recenzeliteratura-jan-polacek-spesny-vlak-ch-24-12>>.

¹³⁴ KUDLÁČ, Antonín K. K. Z poliček zábavy. In: *Tahy*, 2011, č. 7/8, s. 138–139.

¹³⁵ VOLEJNÍČEK, Bohdan. Spěšný vlak Ch. 24. 12. *Párek* [online], roč. 11, 2011, č. 4, s. [10].

URL: <<http://cms.kmo.cz/files/attachments/900/8926-CASOPISPAREK-IV-11.pdf>>.

Holana¹³⁶ nebo Martina Stručovského¹³⁷) a zklamání z nerozvedení některých prvků románu (např. v recenzi Jiřího Peňáse,¹³⁸ Hany Voralové¹³⁹ či Jarmily Křenkové¹⁴⁰). Autor o délce knih v rozhovoru s Janem Křečkem uvažuje takto: „*Já si myslím, že rozumná knížka má do 250 stran a na tom prostoru se už dá sdělit mnohé, ale pokud někdo napíše tisícistránkovou knížku... Já vím, že to maj lidi rádi. Čím silnější tím lepší, ale pro mě to tak nefunguje.*“¹⁴¹

Jan Pechanec konstatuje, že postava Waltera zpodobňuje vše nevyřčené, co člověku zůstane v paměti po dočtení knihy. Nedoporučil by příběh někomu, kdo prochází těžkými časy a na závěr konstatuje, že podle něj se jedná o nadčasovou beletrii.¹⁴² Rovněž Richard Klíčnický souhlasí s přesahem žánru, který v tomto případě odporuje domněnkám lidí, co považují sci-fi za pokleslé. Je zaujat vykreslením postav a autor jejich prostřednictvím promlouvá ke každému z nás.¹⁴³ Kamila Vozáková odmítá dílo hodnotit, jelikož se dle jejího soudu dotýká nás všech a je potřeba hledat odpovědi za hranicí textu.¹⁴⁴

Roku 2010 po vydání knihy vyšla povídka *Cesta hrdiny* v desátém čísle časopisu *Pevnost*, což bychom si měli uvědomit v rámci procesu obeznámení veřejnosti s příběhem.¹⁴⁵ Po zařazení titulu do edičního plánu nakladatelství nastala neobvyklá situace: „*S Milošem Urbanem mám taky super příhodu ohledně Spěšného vlaku, jak mi vycházel v Argu. On to doporučil do plánu na další rok, byl z toho nadšený, ale já jsem pak nabyl*

¹³⁶ HOLAN, Petr. RECENZE: Jan Poláček, Spěšný vlak Ch.24.12. *Sarden* [online]. 03. 12. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2010-12-04-0000/recenze-jan-polacek-spesny-vlak-ch2412>>.

¹³⁷ STRUČOVSKÝ, Martin. Poláčkův Spěšný vlak Ch. 24. 12 vás zaveze do inferna, nikoliv však čtenářského. *Sarden* [online]. 28. 10. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2010-10-28-0100/recenze-polackuv-spesny-vlak-ch-2412-vas-zaveze-do-inferna-nikoliv-vsak-ctenarskeho>>.

¹³⁸ PEŇÁS, Jiří. Variace na hodně divnou strunu. In: *Lidové noviny*, 2010, č. 215, 15. 09., s. 10.

¹³⁹ VORALOVÁ, Hana. Uraniumbombe a jasnovidné třetí oko: Jak by to vypadalo, kdyby Němci vyhráli válku. In: *Liténky* 46, roč. 7, 2010, č. 2, 15. 12., s. 16.

¹⁴⁰ KŘENKOVÁ, Jarmila. Adolf si medituje v Tibetu a z Čech se stala Stínadla. *Magazín* [online]. 25. 10. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/adolf-si-medituje-v-tibetu-a-z-cech-se-stala-stinadla/r~i:article:681026/>>.

¹⁴¹ POLÁČEK, Jan a KŘEČEK, Jan. Rozhovor s Janem Poláčkem – III. část. *Sarden* [online]. 11. 04. 2014 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://sarden.cz/2014-04-11-0100/rozhovor-s-janem-polackem-iii-cast>>.

¹⁴² PECHANEC, Jan. RECENZE: Jan Poláček, Spěšný vlak Ch. 24. 12 (pátá a určitě ne poslední recenze). *Sarden* [online]. 25. 01. 2011 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.sarden.cz/2011-01-26-0005/recenze-jan-polacek-spesny-vlak-ch-24-12-pata-urcite-ne-posledni-recenze>>.

¹⁴³ KLÍČNÍK, Richard. Poláček, Jan Spěšný vlak Ch. 24. 12. *iLiteratura* [online]. 12. 11. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.iliteratura.cz/Clanek/27375/polacek-jan-spesny-vlak-ch-24-12>>.

¹⁴⁴ VOZÁKOVÁ, Kamila. Spěšný vlak Ch.24.12., Jan Poláček. *Fantasy* [online]. 22. 09. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.fantasy.cz/clanek/spesny-vlak-ch-24-12>>.

¹⁴⁵ ŠKRABAL, Pavel. POLÁČEK, Jan. *Scifibaze* [online]. 12. 05. 2015 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://scifibaze.wz.cz/CZautor/CZP/PolacekJ.html>>.

dojmu, že to úplně celé nedočel, protože jemu později začala vadit maminka [pozn. postava], takže chtěl, ať to přepíšu, což jsem odmítl. Nakonec se na tom podílel jako redaktor.“¹⁴⁶

Jediný rozhovor o tomto díle poskytl autor Zbyňku Vlasákovi z deníku *Právo* a byl zveřejněn v příloze *SALON*. Jan Poláček v odpovědích popisuje svůj vztah k alternativním dějinám a objasňuje okolnosti vzniku díla.¹⁴⁷ Určitě je vhodné zmínit, že se jedná o jeden z mála rozhovorů, který vyšel ještě před vydáním nejhojněji mediálně zastoupeného *Příběhu spalovače mrtvol* (2013). Zisk ocenění podle mého uvážení neměl na povědomí o knize až takový vliv, protože už před vyhlášením ji recenzenti fandomu zahrnovali samými superlativy. Výhru bychom mohli vnímat jako potvrzení jejich predikcí (např. konečný verdikt v Hokrově recenzi).¹⁴⁸

Pokud se budeme pohybovat v akademickém prostředí, tak lze dohledat, že titul je předmětem několika odborných studií nebo vysokoškolských kvalifikačních prací, což svědčí o výjimečnosti tématu.

5.6 Příběh spalovače mrtvol

Příběh spalovače mrtvol s podtitulem *Dvojportrét Ladislava Fukse* vyšel roku 2013 v nakladatelství Plus v řadě *Objevené portréty*. Jak už název napovídá, tak je kniha pomyslně rozdělena na dvě části. První je novela *Příběh spalovače mrtvol*, která byla napsána na základě autorových poznatků získaných při zkoumání osobnosti Ladislava Fukse. Druhá část *Na osobní struně Ladislava Fukse* není klasickou monografií, ale autor v ní srozumitelně popisuje postup při svém výzkumu a text prokládá ozdrojovanými fakty.

Novela má dvě časové roviny, ta první se odehrává v Praze roku 1974 a mohli bychom ji vnímat jako sondu do každodenních záležitostí, s nimiž se musel Fuks v 70. letech minulého století potýkat. Druhá část popisuje dobu o deset let dříve, kdy se Fuks seznámil se svou budoucí ženou a končí notoricky známou událostí – úprkem ze svatby s číšníkem. První časová linie končí otevřeně, Fuks sedí ve své pracovně a přemýšlí nad pokračováním dalšího příběhu. Během celého děje autor detailně popisuje osobité prostředí pracovny v Praze-Bubenči. Do textu zakomponoval úryvky z Fuksových pamětí.

¹⁴⁶ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

¹⁴⁷ POLÁČEK, Jan a VLASÁK, Zbyněk. Jan Poláček nechal Hitlera vyhrát válku. *Novinky* [online]. 18. 10. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.novinky.cz/kultura/salon/clanek/jan-polacek-nechal-hitlera-vyhrat-valku-64203>>.

¹⁴⁸ HOKR, Boris. Spěšný vlak Ch.24.12. – Poláček, Jan. *Fantasyplanet* [online]. 12. 09. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.fantasyplanet.cz/literatura/knizni-recenze/spesny-vlak-ch-24-12-polacek-jan/>>.

Druhá část knihy by mohla sloužit jako návod pro začínající badatele, protože z textu cítíme osobní zaujetí autora pro danou věc. Tato část je přehledně tematicky členěna do podkapitol. Značnou část informací se pokusil vyvodit na základě Fuksovy tvorby a rozhovorů (převážně s pamětníky). Rozhovory jsou rovněž součástí knihy, autor oslovil Jiřího Tušla (Fuksův nejbližší kamarád), Radko Tobičíka (Fuksův blízký kamarád), Jaroslava Čejku (účastník Fuksových večírků) a Erika Gilka (literární historik). Následuje kratší kapitola o znovunalezení Fuksova hrobu, a pak přehled filmů vytvořených na základě Fuksovy předlohy.

5.6.1 Rozbor vybraných paratextů

Název odkazuje k patrně neznámějšímu Fuksovu dílu a podtitul ke dvěma částem, na které je kniha rozdělena, čímž jsou myšleny části beletristická a faktografická.

Na knižní obálku byla použita černobílá fotografie z Fuksova bytu, kterou autor upravil. Vedle názvu laděného do bílé a růžové barvy se nachází lesklý podpis Ladislava Fukse. Výjev na obálce by se velmi zdlouhavě popisoval, takže si vypůjčím název „muzeum kuriozit“ z knihy.¹⁴⁹

Titul je doprovázen značným množstvím fotografií souvisejících s Fuksovým osobním životem (např. z mládí, společné fotografie se zmíněnými osobami v textu, interiér bytu nebo hrob), a vlastně i tím spisovatelským (např. pozůstatky v Památníku národního písemnictví).

Knihou symbolizuje určitý předěl ve vnímání Jana Poláčka. Tímto dílem potvrdil svou náklonnost k Fuksově tvorbě naznačenou ve *Spěšném vlaku Ch.24.12.* (2010) a vstoupil do širšího povědomí jako jedna z povolanych autorit, kterou si často tvůrci přizvou k fuksovským projektům. Svůj vztah k této postavě i její tvorbě popisuje takto: „*Fuks je ikona, zajímá mě jeho psychologie. [...] Zaujal mě do té míry, že jsem se ho pokusil přiblížit dalším lidem, především mladším čtenářům.*“¹⁵⁰

Medailonek je totožný s tím na autorových stránkách. Obsahuje dovětek, že vydání knihy se uskutečnilo na počest narozenin Ladislava Fukse. Navíc je zde aktuální autorova fotka, také černobílá.

Anotace umístěna na přední záložce obsahuje začátek Fuksových pamětí a představuje autorův záměr vykreslit portrét člověka, jehož život je opředen tolika nepodloženými

¹⁴⁹ POLÁČEK, Jan. *Příběh spalovače mrtvol: dvojportrét Ladislava Fukse*. Praha: Plus, 2013. Objevené portréty, s. 206. ISBN 978-80-259-0221-9.

¹⁵⁰ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

informacemi. Poděkování obsahuje jména reálných osob, které autorovi se vznikem knihy pomáhaly.

Motto zní takto: „*Památce těch, kteří odešli ze světa dříve, než skutečně zemřeli.*“¹⁵¹ Ve spojitosti s Fuksem si nelze optimisticky znějící výrok ani představit. Od prvního otevření knihy je čtenář konfrontován s konečností života, která prostupuje celým příběhem.

Autor upřesňuje význam motto jako zamyšlení nad situací pramenící z jeho osobní životní zkušenosti: „*Stáří někdy přináší více než hrozné věci. Člověk se ztrácí sám sobě, mizí jeho identita, obrací se do svého nitra a zpřetrhává kontakty s vnějším světem. Uvědomoval jsem si paralelu s Ladislavem Fuksem, který se ke konci života také izoloval a přestal chápat světaběh. Jde na mě hrůza z toho, že člověk napřed ztratí rozum a teprve potom život.*“¹⁵²

Novelu uvozuje dvousloková báseň, ve které byl použit přerývaný rým. Tématem je proctví Fuksovy budoucnosti, kterou mu údajně v mládí předpověděla cikánka. V rozhovoru s Radko Tobičkem je uvedeno, že se nikdy nesvěřil s tím, co se vlastně tehdy dozvěděl.¹⁵³ Autor za dílo nezískal žádné ocenění.

5.6.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla

Vzhledem k počtu recenzí lze říct, že se jedná o Poláčkovu druhé nejrecenzovanější dílo. Převažují hodnocení na webu a postupně se každým z nich budeme v náznacích zabývat.

Roman Bílek pje na knihu samou chválu, hodnotí ji jako famózní a zajímavou. Doporučil by ji s klidným svědomím někomu, kdo o Fuksovi v životě neslyšel, protože se domnívá, že spisovatelovo podivínství by mohlo mnoha potenciálním čtenářům imponovat.¹⁵⁴ Obdobně se vyjádřil i Andrej Halada, který vyzdvihuje Poláčkovu nalezenou paralelu mezi Fuksem a Foglarem. V novele pozoruje mírnou fabulaci, ale celkově konstatuje, že knihou opravdu prochází Fuksův duch.¹⁵⁵

Aleš Haman pojal svou recenzi komparativní metodou, jelikož ve stejném roce vyšla monografie Erika Gilka *Vítěz i poražený: Prozaik Ladislav Fuks* (2013). Haman v časopise

¹⁵¹ POLÁČEK, Jan. *Příběh spalovače mrtvol: dvojportrét Ladislava Fukse*. Praha: Plus, 2013. Objevené portréty, s. 5. ISBN 978-80-259-0221-9.

¹⁵² POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 13. 03. 2022 15:08; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

¹⁵³ POLÁČEK, Jan. *Příběh spalovače mrtvol: dvojportrét Ladislava Fukse*. Praha: Plus, 2013. Objevené portréty, s. 237. ISBN 978-80-259-0221-9.

¹⁵⁴ BÍLEK, Roman. LADISLAV FUKS V ZRCADLE ŠEROSVĚTA. *Vlcibouda* [online]. 07. 01. 2014 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://vlcibouda.net/literatura/507-ladislav-fuks-v-zrcadle-serosveta>>.

¹⁵⁵ HALADA, Andrej. Fuks stále oslovuje ze tmy. In: *Literární noviny*, roč. 24, 2013, č. 39, 26. 09., s. 20–21.

Český jazyk a literatura nesouhlasí s autorovou metodikou a podle něj místo objasňování nejasností některé ještě více rozvířil. Rovněž není spokojen s bulvární povahou textu. Naopak Gilkovu práci hodnotí jako seriózní vědeckou monografii, kterou by doporučil všem, co nechtějí mít zkreslený pohled na problematiku.¹⁵⁶

Antonín K. K. Kudláč také porovnával tyto dva tituly v obtýdeníku *Tvar*. V Poláčkově knize upozorňuje na neobvyklé množství protichůdných tvrzení okolo Fuksovy osoby a na pouhé náznaky zajímavých témat, které mohly být rozvedeny hlouběji. Konstatuje, že tímto dílem se Poláček oficiálně přihlásil k fuksovskému odkazu. U Gilka oceňuje schopnost nadhledu na postavu Ladislava Fukse a fakt, že se mu podařilo vytvořit strukturovanou monografii. Na závěr považuje oba autory za první tvůrce, kteří se pokusili zjistit, jaká byla Fuksova osobnost a tím v podstatě položili základní kámen pro další badatele.¹⁵⁷

Jediná výtká Zuzany Hlouškové spočívá v roztržitosti názorů, kdy se autor k žádnému prezentovanému nepřiklání, ale vzápětí dodává, že to bylo pravděpodobně Poláčkovým cílem. Neupozaďuje autorův důvtip, který je v novele prezentován postavou Fukse používajícího fráze ze svých děl.¹⁵⁸ V podobném duchu se vyjádřil i Jan Křeček, který jako slabá místa knihy hodnotí nedostatečnou míru odbornosti ve druhé části, pár překlepů a některé faktografické chyby. Upozorňuje na upřesnění publikovaného textu, oproti textu původních fragmentů v časopisu *Pevnost*.¹⁵⁹ Nicméně oba recenzenti vyzdvihují svědomitost i pečlivost, s níž autor k látce přistupoval a knihu nadšeně doporučují všem čtenářům.

Jiří Lojín patří k těm méně nadšeným recenzentům, protože neocení novelu v první části knihy, obsah mu připadá nadměru bulvární a zahlcen citacemi. Jako nejzdařilejší část hodnotí tu s rozhovory. Autorův text se mu zdá až příliš investigativní vzhledem ke svému očekávání.¹⁶⁰ Julie Nováková na webu měsíčníku *XB-1* negativně zhodnotila pouze korekturu.

¹⁵⁶ HAMAN, Aleš. Jedno dílo – dva autoři? In: *Český jazyk a literatura*, roč. 65, 2014/2015, č. 3, s. 153–154.

¹⁵⁷ KUDLÁČ, Antonín K. K. Dvě cesty k Ladislavu Fuksovi. In: *Tvar*, roč. 25, 2014, č. 10, 15. 05., s. 26.

¹⁵⁸ HLOUŠKOVÁ, Zuzana. Příběh spalovače mrtvol – Jan Poláček. *Fantasyplanet* [online]. 25. 10. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.fantasyplanet.cz/za-obzorem/za-obzorem-literatura/pribeh-spalovace-mrtvol-jan-polacek/>>.

¹⁵⁹ KŘEČEK, Jan. RECENZE: Jan Poláček, Příběh spalovače mrtvol. *Sarden* [online]. 14. 10. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2013-10-14-0100/recenze-jan-polacek-pribeh-spalovace-mrtvol>>.

¹⁶⁰ LOJÍN, Jiří. Ladislav Fuks pro začátečníky. *VaseLiteratura* [online]. 18. 11. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.vaseliteratura.cz/odborna-literatura/3678-pribeh-spalovace-mrtvol>>.

V závěru recenze konstatuje: „*Mám dojem, že kdyby tuto knihu mohl dostat do rukou Ladislav Fuks, byl by alespoň ve skrytu duše potěšen.*“¹⁶¹

Budeme-li důsledně pátrat, tak dojdeme k závěru, že po vydání díla byl zájem o interview s autorem vysoký. Tazateli byli ve většině případů recenzenti díla. Kromě hlavního fuksovského tématu mnoho z nich přešlo postupně k autorovým kyberpunkovým začátkům, pravděpodobně pro připomenutí dosavadní autorovy tvorby. První z nich má tematický název *Jan Poláček: Rozsviňte hrob autora Spalovače mrtvol*, který charakterizuje celé poselství rozhovoru Borise Hokra.¹⁶² Pozoruhodným experimentem byl rozhovor Jana Poláčka s Janem Křečkem, ten se rozhodl položit respondentovi otázky, na které před lety odpovídal Ladislav Fuks.¹⁶³ V rozhovoru se Zuzanou Hlouškovou autor konstatuje, že některé otázky zůstanou nezodpovězeny a jeho hlavním cílem bylo vykreslení Fuksova pravého mediálního obrazu.¹⁶⁴ Romanu Bílkovi přiznal, že už od prvního setkání s autorovým dílem byl okouzlen tajemnem, které je v jeho díle všudypřítomné.¹⁶⁵

Jak již bylo dříve naznačeno, tak osobnost Ladislava Fukse přinesla autorovi příležitost podílet se na několika projektech. Kniha byla převedena do podoby audia a vysílána na Dvojce Českého rozhlasu. Na základě knižní podoby vznikla divadelní hra *Fuks*, která byla inscenována v D21. V případě Jana Poláčka se jedná stále o aktuální téma: „*Mám hotový treatment na film o Fuksovi. Oslovili mě v srpnu, chvíli před odevzdáním, což byl trošku problém, protože se snažím být perfekcionista. Kladu důraz na dialog, takže mě netěší, když tam někdo napíše něco, co by Fuks nikdy neřekl. Manželka už je z Fukse na mrtvici. (smích) Pak ještě pracuji na výročním dokumentu v České televizi, během*

¹⁶¹ NOVÁKOVÁ, Julie. Ladislav Fuks známý i neznámý (recenze). *Casopisxbl* [online]. 15. 10. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.casopisxbl.cz/aktuality/ladislav-fuks-znamy-i-neznamy-recenze/>>.

¹⁶² POLÁČEK, Jan a HOKR, Boris. Jan Poláček: rozsviňte hrob autora Spalovače mrtvol. *Magazin* [online]. 18. 09. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/jan-polacek-rozsvitite-hrob-autora-spalovace-mrtvol/r~i:article:790621/>>.

¹⁶³ POLÁČEK, Jan a KŘEČEK, Jan. Rozhovor s Janem Poláčkem – II. část. *Sarden* [online]. 09. 04. 2014 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://sarden.cz/2014-04-09-0100/rozhovor-s-janem-polackem-ii-cast>>.

¹⁶⁴ POLÁČEK, Jan a HLOUŠKOVÁ, Zuzana. “Prostě nepíši tak, jak se očekává,” přiznává Jan Poláček. *Fantasyplanet* [online]. 25. 10. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.fantasyplanet.cz/za-obzorem/proste-nepisi-tak-jak-se-ocekava-priznava-jan-polacek/>>.

¹⁶⁵ POLÁČEK, Jan a BÍLEK, Roman. JAN POLÁČEK: LADISLAV FUKS PRO MĚ BUDE VŽDYCKY VÝJIMEČNÝM AUTOREM. *Vlcibouda* [online]. 24. 01. 2014 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://vlcibouda.net/ruzne/494-jan-polacek-ladislav-fuks-pro-me-bude-vzdycky-vyjimecnym-autorem>>.

*listopadu se schvaluje scénář a je tam předtočený rozhovor s Jiřím Tušlem, kterému jsem pokládal otázky.*¹⁶⁶

5.7 Soukromý detektiv Matyld – Na stopě sériového vraha

Soukromý detektiv Matyld – Na stopě sériového vraha je prvním dílem ze série o kočičím detektivovi Matyldovi. Žánrově se jedná o pohádku, ve které vystupují antropomorfizované postavy koček. Kniha vyšla roku 2015 v nakladatelství Albatros. Téma knihy je neobvyklé, protože hlavní hrdina vyšetřuje sériovou vraždu několika sýkorek v sousedství.

Příběh je vyprávěn v ich-formě, vypravěčem je sám kocour Matyld. Vzhledem k této skutečnosti je důkladně popsáno okolní prostředí i charakteristika ostatních koček. Text je rozčleněn do šestnácti kapitol a postavy mezi sebou komunikují převážně spisovně. Rozsáhlou část textu tvoří přímá řeč.

U kočičích postav můžeme sledovat klasické archetypální chování na základě jejich charakteru (např. nafoukaná kráska, prostý hromotluk nebo drobný chytrolín). Zápornou roli získává kvůli svému chování syn sousedů, který nemá rád zvířata. Ráda bych se podrobněji zabývala dvěma postavami zobrazenými na obálce knihy.

První z nich je hlavní hrdina Matyld, který prostřednictvím svých postřehů aktivizuje mladého čtenáře k dohledávání si informací z oblasti kriminalistiky či kočičí oftalmologie. Má svou vlastní detektivní kancelář a pomocí dedukce se snaží jednotlivé případy vyřešit. Informace získává od svých majitelů i z médií, to z něj činí nejvzdělanějšího obyvatele Kocouřího Újezdu.

Druhou postavou je hrobníkův kocour Massíny, ten se jako jediný z kočičích postav objevuje až ve druhé polovině příběhu. Tráví čas pouze se svým pánem na okraji městečka a jako své životní poslání vnímá odklizení mrtvol zvířat. Svými výroky o božích mlýnech, poslední cestě nebo ukončení života přináší pocit definitivnosti našeho bytí, kterou bychom v příběhu pro děti v takové míře pravděpodobně neočekávali. Pokud nebudeme oddělovat autora od díla, tak to vzhledem k fuksovské sebe prezentaci Jana Poláčka není až tak překvapující.

Konec příběhu zůstává otevřený, z čehož můžeme usoudit, že měl autor od začátku v plánu vytvořit delší sérii příběhů: *„Ono se to nezdá, ale je tam dost autobiografických*

¹⁶⁶ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

*prvků. Třeba jak majitelé potkali Matylda, tak to se opravdu stalo. Je jasné, že si kočky nebudou otevírat plechovku pod kolem auta, ale opravdu dost věcí tam je ze života, i když je to pohádka.*¹⁶⁷

5.7.1 Rozbor vybraných paratextů

Název je jasný a odpovídá ději, což se v rámci knih pro tuto cílovou skupinu očekává. Podtitul zní lákavě pro čtenáře, protože každý z nás někdy v dětství pocítil touhu vyřešit nějaký zapeklitý případ.

Grafika díla patří k těm pozoruhodnějším věcem, co lze v tomto případě zkoumat. Knihu ilustroval autorův spolupracovník Tomáš Kropáček, který počtem ilustrací rozhodně nešetřil. Na přední straně obálky se nachází rezavý kocour Matylda a za stromem jej ve stínu pozoruje Massíny. Zajímavá je zadní strana obálky, kde se nachází vzkazy od různých postav odkazující k dalším literárním dílům (např. Hercule Poirot, James Bond nebo Garfield). Ihned po otevření knihy čtenář spatří mapu čtvrti i jeho obyvatel. Předsádka na konci knihy zpodobňuje Kocouří Újezd o půlnoci a záměrně vyvolává pocit děsu. U číslování stránek jsou přítomny ptačí stopy, skvrna krve a peří odkazující k vraždám.

Autor píše obligátně pod svým pravým jménem. Spojení tohoto žánru pávě s tímto jménem vystihl skvěle Boris Hokr ve svém přehledu knižních dárků: „*Jan Poláček není zrovna jménem, které byste si spojili s knihou pro děti – pokud tedy zrovna z nějakého důvodu nepřejete těm malým hlavičkám doživotní noční můry. A přesto to spojení funguje na jedničku.*“¹⁶⁸ Medailonek autora chybí.

Anotace v knize rovněž absentuje, respektive je uvedena pouze u informací o knize na webu. Autor příběh věnuje jednomu z malých čtenářů a svým kocourům. Je tu opět uvedeno jméno kocoura Freddyho, stejně jako u *Spěšného vlaku Ch.24.12.* (2010), takže opravdu můžeme soudit, že se jedná o reálného tvora. V příběhu stejnojmenná postava také figuruje.

Knihla nezískala žádné ocenění, nicméně se jedná o první dílo, na které vyšel knižní trailer, ten vytvořil sám Jan Poláček.¹⁶⁹ Kromě toho bylo jako jediné převedeno do

¹⁶⁷ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

¹⁶⁸ HOKR, Boris. Velký knižní průvodce. 38 tipů na nejlepší dárek k Vánocům. *Magazin* [online]. 21. 12. 2015 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/knizni-tipy-pred-vanoci/r~fbfefd22a7c911e5bfa90025900fea04/v~sl:640a8e2c917996b790e23faf3a0a5759/>>.

¹⁶⁹ POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 09. 02. 2022 19:35; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

audioknižní podoby, tu načetl Zbyšek Horák. „*Ten první díl byl celkem úspěšný. Dokonce vznikla audiokniha a byl jsem se na jejím nahrávání podívat. Vždycky mě zajímalo, jak to probíhá, takže jsem byl rád, že se to týká mojí knihy.*“¹⁷⁰

5.7.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla

První díl série *Soukromý detektiv Matylda* získal více mediální pozornosti než následující, ale oproti ostatním Poláčkovým dílům se řadí k těm méně recenzovaným. Byla nalezena pouze jedna recenze, která by se jím zabývala. Kniha byla zmíněna ve dvou přehledech nové literatury pro děti.

Článkem Hokra o knižních tipech jsme se již zabývali výše. Ráda bych se věnovala jediné zmínce v tištěném periodiku *Biblio* týkající se Matylda. Mám na mysli recenzi glosu Alice Koškové, v níž doporučuje novinky pro dětské čtenáře. Začátek glosy na pochmurnosti rozhodně neubírá: „*Na zahradě se našla mrtvola a začíná pátrání plné spleťových záhudností.*“¹⁷¹

Autorka jediné recenze stručně představuje úspěchy autora na poli sci-fi literatury, což je vzhledem ke stránkám, kde byla uveřejněna nezbytné. Autorčin soud směrem k dílu vyznívá velmi kladně. Renata Staurovská konstatuje: „*Příběh je místy příjemně humorný, nechybí v něm akce ani napětí a čtenář se dočká hned několika překvapivých zvrátů.*“¹⁷² Tato věta nám evokuje ideálnost příběhu pro děti, jelikož splňuje vše, co si od detektivního příběhu jako děti slibujeme. Na konci recenze pak uvádí, že ani dospělí čtenáři se nebudou nudit.¹⁷³

5.8 Malostranský d'ábel

Malostranský d'ábel s podtitulem *Život a smrt mága dr. Smíchovského* je biografický román, který popisuje události ze života nesmírně vzdělaného člověka a okultisty Jiřího Arvéda Smíchovského mezi léty 1938–1951. Titul vydalo roku 2016 nakladatelství *Puls* v řadě *Objevené portréty*. Autorovým záměrem bylo podat neutrální obraz o životě Smíchovského, na jehož základě si čtenář utvoří svůj názor této rozporuplné osobnosti.

Kniha je rozdělena do dvanácti celků, ty kratší z nich plní funkci intermezz. Důležitou součástí textu jsou koláže, fotografie, novinové zprávy i citáty, které dokreslují společensko-

¹⁷⁰ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

¹⁷¹ KOŠKOVÁ, Alice. Novinky z literatury pro děti. In: *Biblio* 9, 2016, č. 1, s. 24–25. ISSN 2336-1921.

¹⁷² STAUROVSKÁ, Renata. RECENZE: Jan Poláček, *Soukromý detektiv Matylda* - Na stopě sériového vraha. In: *Sarden* [online]. 28. 10. 2015 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.sarden.cz/2015-10-28-0022/recenze-jan-polacek-soukromy-detektiv-matylda-na-stope-serioveho-vraha>>.

¹⁷³ Tamtéž.

historické pozadí tehdejší doby a pomáhají čtenáři k tomu, aby si lépe mohl představit okolnosti provázející jednání hlavního hrdiny.

Charaktery postav vychází z reálných osob uvedených v seznamu na konci knihy. Prostřednictvím textu se můžeme seznámit s jinými postavami českého hermetismu (např. Jan Kefer nebo František Kabelák), jelikož úryvky z jejich děl provází celou knihu. V mnoha případech sám autor odkazuje na dílo Milana Nakonečného, ten je považován za jednoho z nejrenomovanějších odborníků na téma magie u nás.

Časové roviny příběhu jsou nejprve uspořádány retrospektivně od roku 1951 do roku 1938, a pak ve druhé polovině knihy chronologicky od roku 1946 do roku 1951. Je zde uveden epilog z roku 1952, kdy se dozvídáme, co nastalo v Československu po Smíchovského smrti. Odlišují se závěrečné kapitoly, ty se odehrávají v letech 1975 a 2015. První z nich je narozdíl od zbytku příběhu vyprávěna v ich-formě a autor popisuje setkání se sestrou Smíchovského. „*V 5. ročníku na vysoké jsem se díky práci na diplomce seznámil s Vladimírem Gajdou, který pracoval v Laboratorních přístrojích. Jeho otec se znal se Smíchovským, a pak s ním seznámil i syna. Použil jsem v knize skutečnou osobu, kterou jsem znal. Fabulací je naopak kniha kouzel, co jsem měl údajně dostat od sestry Smíchovského. Překvapilo mě, jak to někteří lidé vzali vážně a chtěli, abych ji předal odborníkům.*“¹⁷⁴ Ve druhé je popsána současnost domu U Zlaté lodě a rodinná hrobka Smíchovských.

5.8.1 Rozbor vybraných paratextů

Název odkazuje k přezdívce, kterou označil Smíchovského poválečný tisk kvůli jeho údajným paktům s ďáblem. Podle všeho se Smíchovský zabýval mnoha oblastmi, kterým běžný smrtelník nerozumí, a proto byl do značné míry demonizován. Pravděpodobně nastala v tomto případě situace, že když něčemu lidé stoprocentně nerozumí, tak z toho mají strach.

Obálka působí minimalisticky, dominantní barvou na ní je hnědá a jejím autorem je Tomáš Cikán. Při bližším prohlédnutí a vystavení obálky proti světlu objevíme celkem tři nápisy, které znázorňují slovo ďábel ve třech jazycích (česky, německy a řecky). Výběr jazyků je vzhledem k jazykové vybavenosti postavy Smíchovského jasný. Koláže uvnitř knihy byly vytvořeny Janem Poláčkem. V současné době se připravuje druhé vydání titulu s filmovou obálkou.¹⁷⁵

¹⁷⁴ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

¹⁷⁵ POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 09. 02. 2022 19:35; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

V této řadě se jedná o druhé dílo, které tvůrce publikoval pod svým jménem, tím prvním byl *Příběh spalovače mrtvol* (2013). Medailonek je téměř totožný s tím v předchozí knize z řady, akorát zde chybí fotografie autora a dodatek při jaké příležitosti vyšel literární portrét právě této osobnosti. V textu se můžeme dočíst, že Smíchovský toužil po tom, aby na něj nikdo nezapomněl a tvůrce příběhu mu přání splnil.¹⁷⁶

Anotace představuje Smíchovského život ve dvou protichůdných rozporuplných rovinách, jak na něj lze vlastně nahlížet. Autor se nesnaží vnutit čtenáři svůj názor, ale naopak ho nabádá, aby si vyvodil vlastní závěr na základě získaných informací. K tomu také mohou sloužit odkazy na jiná literární díla, které problematiku prohlubují. Začátek příběhu je uvozen citací z Nakonečného knihy *Novodobý český hermetismus* (2009) a od ní se odvíjí názvy celků.

Poděkování je umístěno na konci titulu. Autor v něm děkuje reálným lidem ze svého okolí, zaměstnancům několika institucí i svým čtenářům. Dílo neobdrželo žádné ocenění, ale je prozatím jediným zfilmovaným Poláčkovým počinem.

5.8.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla

Dílo patří k těm recenzovanějším z autorovy tvorby. Podařilo se mi dohledat pět recenzí, z nichž byla většina uveřejněna v tištěném periodiku. Všichni recenzenti chválí Poláčkovu nestrannost v příběhu a popis scény v brdských lesích, kde se skupina okultistů roku 1938 snaží napadnout astrální tělo Adolfa Hitlera. Z vybraných recenzí pomineme tyto dva aspekty, protože je mají společné. Všechny recenze začínají poměrně obsáhlým medailonkem o Smíchovském.

Jindřich Göth vyzdvihuje především způsob jakým je příběh vyprávěn.¹⁷⁷ Radim Kopáč hodnotí jako nejzdařilejší scénu, vedle té z brdských lesů, umírání Smíchovského rukou dozorce, protože obdivuje to, jak autor zvládl zachytit psychickou i fyzickou bolest vězně.¹⁷⁸ Jan Křeček zase oceňuje propojení příběhu s českými dějinami, jelikož makrohistorii vnímá jako něco, co i obyčejným lidem zasahovalo do života.¹⁷⁹

¹⁷⁶ POLÁČEK, Jan. *Malostranský ďábel: život a smrt mága dr. Smíchovského*. Praha: Plus, 2016. Objevené portréty, s. 302–303. ISBN 978-80-259-0539-5.

¹⁷⁷ GÖTH, Jindřich. Mnoho podob zla: recenze Jindřicha Götha. In: *Instinkt*, roč. 15, 2016, č. 36, 01. 09., s. 46.

¹⁷⁸ KOPÁČ, Radim. Ďábel lapený ve věčné tmě. In: *Mladá fronta Dnes*, roč. 27, 2016, č. 192, 17. 08., s. 14.

¹⁷⁹ KŘEČEK, Jan. RECENZE: Jan Poláček, Malostranský ďábel. Život a smrt mága dr. Smíchovského. *Sarden* [online]. 15. 08. 2016 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2016-08-15-0000/recenze-jan-polacek-malostransky-dabel-zivot-smrt-maga-dr-smichovskeho>>.

Jan Lukavec pojal svou recenzi z velké části jako komparaci s Nakonečného knihou. Konstatuje, že Poláčkův titul je ke čtenářům vstřícnější, ale na druhou stranu při neznalosti díla Nakonečného jim mohou ujít některé souvislosti. Na konci recenze se zmiňuje o revizi sbírek ze Smíchovského knihovny, které přešly pod Národní knihovnu.¹⁸⁰ Nejobsáhlejší recenze se objevila v obyděniku *Tvar* od Mariky Kimatriové. Autorka v ní pochválila kompozici díla i kontextualizaci jednotlivých kapitol. Přináší více informací o zmiňovaných okultistech a zabývá se etickými problémy, které z příběhu vychází. Zajímavou myšlenkou je připodobnění hlavního hrdiny k Faustovi, dalo by se říct, že mluví o určité paralele mezi těmito dvěma díly. Jedinou výhradu má k nepřesnému podtitulu *Život a smrt mága dr. Smíchovského* a navrhuje nápravu v podobě fragmentů či epizod, protože jsou popsány jen určité životní etapy, ne celý život Smíchovského.¹⁸¹

Autor poskytl rozhovor měsíčníku *Záhady života*, kde hovoří o svém autorském záměru, který recenzenti ocenili: „*Jiří Arvéd Smíchovský je jako postava z gotického románu. Pokud proberete mediální informace o jeho osobě, které kolem vás v minulosti prolétly a utkvěly vám v paměti, není na něm nic mimořádného. Kolaborant, udavač, zrůda... Ale když se dostanete trochu pod povrch, začnete měnit svůj jednostranný pohled.*“¹⁸² Na jeho konci zdůrazňuje absenci grimoáru v jeho knihovně i fakt, že není okultistou, a tak si nepřeje, aby to čtenáři vnímali jako popis skutečnosti.¹⁸³ Pravděpodobně tím reagoval na nechápavé recenzenty i komentující na knižních databázích, kteří knihu hodnotili v měřítkách pro odbornou literaturu a zapomněli na fakt, že se jedná v první řadě o beletrii.

V současné době je ve spojitosti s autorem k dispozici velké množství zpráv, které se zabývají filmem *Arvéd* (2022), jelikož na něm pracoval jako spoluscenárista: „*Začali jsme se scházet s Vojtou Maškem, připravovali materiály na grant a psali spolu scénář jako spoluautoři. Práce na scénáři trvala 4–5 let. Ono to musí obrazit festivaly v zahraničí, a pak se určí termín premiéry u nás. Dělá se i trailer, má to na starosti nejlepší specialista v Čechách, tak jsem zvědavý na výsledek. Dostali jsme největší grant roku, měli jsme koprodukcii se Slováky, no a pak přišel covid. Loni jsem se byl podívat v ateliéru na kulisy*

¹⁸⁰ LUKAVEC, Jan. Poláček, Jan. Malostranský ďábel: Život a smrt mága dr. Smíchovského. *iLiteratura* [online]. 19. 10. 2016 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/37211/polacek-jan-malostransky-dabel-zivot-a-smrt-maga-dr-smichovskeho>>.

¹⁸¹ KIMATRAIOVÁ, Marika. Geniální podivín s tajemnou minulostí. In: *Tvar*, roč. 28, 2017, č. 4, 23. 02., s. 20.

¹⁸² POLÁČEK, Jan a Autor neuveđen. MALOSTRANSKÝ ĎÁBEL JUDr. PhDr. JIŘÍ ARVĚD SMÍCHOVSKÝ Příběh okultisty a proklínaného udavače. In: *Záhady života*, 2016, č. 12, s. 16–20.

¹⁸³ Tamtéž.

*a na natáčení, byl jsem tam hned první den, toužil jsem po tom. Na natáčení jsem nakonec byl dvakrát nebo třikrát, tak snad bude jindy lepší situace.*¹⁸⁴

5.9 Soukromý detektiv Matyld: Na stopě podivných únosů

Jedná se o druhý (a zároveň zatím poslední) díl ze série o kočičím detektivovi Matyldovi. Vzhledem k tomu, že jsme se specifiky touto knihou zabývali v podkapitole 5. 7, tak zde uvedu pouze odlišnosti oproti prvnímu dílu. Kniha vyšla roku 2017 v nakladatelství Albatros. Téma knihy bylo avizováno již na konci prvního dílu, jedná se o vyšetřování zmizení britské modré kočky Micinky.

Příběh je opět vyprávěn hlavním hrdinou Matyldem v ich-formě, který klade důraz na detailní popisy. Rozsahově je kniha obsáhlejší než první díl, ale je rozdělena pouze do čtrnácti kapitol. Matyld tentokrát řeší případ kvůli vlastním vnitřním pohnutkám, tudíž je frekventovanost přímé řeči nižší než v prvním díle.

Vystupují zde všechny postavy z předchozího dílu. Objevili se dva noví kocouři a jedna kočka. Tyto tři nové postavy můžeme považovat za další archetypální bytosti, protože Vampík stylizující se do upíra představuje místního podivína, zatímco fotogenická Nina by mohla představovat pomyslnou náhradu za zmizelou Micinku (prvek nafoukanosti i lhostejnosti ke svému okolí). Sir Vilibald je výstavní kocour, který se zabývá žurnalistikou a Nina ho bere jako svého sluhu. Příběhem rezonují jména všech obyvatel Kocouřího Újezdu z minulého případu, jedinou výjimkou je hrobníkův kocour Massíny. Ten se objevuje až na konci příběhu, jelikož nalezne při kopání na hřbitově kočičí lebku, čímž otevírá další Matyldův případ: *Soukromý detektiv Matyld – Na stopě starých kostí*. Od té doby avizované pokračování nevyšlo, sám autor se k možnému vydání třetího dílu staví takto: *„Není to v plánu z osobních důvodů. Pravý Matyld už bohužel není a já se přes to nějak pořád nepřenesl. Momentálně se zabývám jinými projekty a zatím neplánuji návrat k této sérii.*¹⁸⁵

5.9.1 Rozbor vybraných paratextů

Název funguje obdobně jako v předchozím případě. Je stručný, jasný a přímo čtenáři říká, co by měl od děje příběhu očekávat. Podtitulem je opět název případu, kterým se Matyld zabývá.

¹⁸⁴ Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

¹⁸⁵ Tamtéž.

Knihu ilustroval autorův spolupracovník Tomáš Kropáček. Na přední straně obálky jsou vyobrazeni čtyři kocouři (Matyld, Čert, Mongol a Číňan) u nádoby, ve které plavou dva kapři. Tato scéna odkazuje k příběhu. Na zadní straně obálky se nachází úryvek z knihy, obrázky Matylda od čtenářů a upoutávka na první knihu. Po otevření knihy spatříme mapu, kterou maloval Matyld, a kromě čtvrti se na ní objevuje celé městečko s jeho obyvateli. Na konci je zpodobněn fiktivní magazín *Kočka, já a ti druzí*, ve kterém se dříve objevili Sir Vilibald i Nina. V tomto čísle je hlavní zprávou Ninina vánoční dovolená na venkově, kde byla vyfocena s místními kocoury (Matyld, Číňan a Vampík). Dole u čísel stránek se nachází řada stop zakončena sněhovou vločkou, což odkazuje k období Vánoc, kdy se příběh odehrává.

Autor klasicky píše pod svým pravým jménem a jeho medailonek opět chybí. Anotace v knize chybí, respektive je uvedena pouze na webu. Autor příběh věnuje dvěma malým čtenářům a všem obyvatelům Kocouřího Újezdu. Na konci titulu je poděkování dětem, které poskytly své ilustrace Matylda na zadní stranu obálky.

Dílo nezískalo žádné ocenění, nebylo převedeno do podoby audioknihy a ani na něj nebyl natočen knižní trailer. Osobně se domnívám, že bylo spoléháno na otevřený konec prvního dílu a celkové přijetí první knihy mezi čtenáři. Když se čtenáři naskytne šance zjistit, jak příběh s otevřeným koncem končí, tak většinou tuto možnost využije.

5.9.2 Nástin kritického ohlasu a mediální prezentace díla

Při vši smůle se mi podařilo dohledat pouze jednu recenzi zabývající se tímto titulem. Kniha měla ze všech Poláckových děl nejmenší mediální ohlas, takže nám nezbývá nic jiného než se zabývat jedinou dostupnou online recenzí.

Autorka recenze zapojuje do hodnocení své zkušenosti, protože knihy tohoto žánru čte se synem, ale přiznává původní skepsi vůči tématu knihy. Mrtvola pohřešované kočky na stromě není úplně obvyklým tématem v dětském příběhu.¹⁸⁶ Na druhou stranu poukazuje na nutnost konverzace o tématu s malým čtenářem: „*Vidím tedy plus v tom, že si o knize spolu můžeme popovídat a děti už samy dokáží rozeznat, co je špatné. Knižka také dětem přiblíží kočičí život. A nejen ten kočičí – i ten zvířecí obecně.*“ Knihu doporučuje a vyhlíží další díl.¹⁸⁷

¹⁸⁶ Autor neuveden. Recenze: Soukromý detektiv Matyld. *Vasedeti* [online]. 13. 05. 2018 [cit. 2022-03-17]. URL: <<http://www.vasedeti.cz/tipy-a-rady/knihy-casopisy-film-divadlo/recenze-soukromy-detektiv-matyld/>>.

¹⁸⁷ Tamtéž.

Závěr

V této bakalářské práci byla přiblížena osobnost a tvorba Jana Poláčka, českého prozaika, působícího na literárním poli od druhé poloviny 80. let. Text doprovází tematické úryvky, které byly poskytnuty autorem. Několik narátorových podnětů mě dovedlo ke zdrojům, u nichž se domnívám, že ve spojitosti s jeho osobou doposud nebyly využity. S železnou pravidelností mění žánry, témata i nakladatelství a tento rok uběhne 36 let od začátku jeho spisovatelské kariéry, což v průměru znamená, že knihu vydá jednou za čtyři roky.

Vděčím narátorovi za ochotu, protože se mi povedlo pomocí metody orální historie rozšířit dosavadní známé informace o jeho životě. Musím konstatovat, že pan Poláček byl vstřícný, spolehlivý a trpělivý spolupracovník. Metodu hodnotím jako velmi přínosnou z důvodů výzkumných, ale i osobních, jelikož mě jako extroverta naučila lépe přistupovat k neznámým lidem.

Když jsem vyslovila myšlenku, že mým cílem je vytvoření mediálního obrazu jeho osoby, tak se pan Poláček mírně usmál, z čehož jsem usoudila, že to nebude jednoduché. Sice tvoří poměrně dlouho, ale rozhovorů s ním se mi podařilo najít jen devět. Dva z nich byly provedeny během 90. let a čtyři byly zveřejněny bezprostředně po vydání fuksovské monografie. Zbývající byly zveřejněny k příležitosti vydání děl: *Kyberpunk & Heavy* (2006), *Spěšný vlak Ch.24.12.* (2010) a *Malostranský ďábel* (2016). Poslední dobou bývá Jan Poláček často zmiňován v souvislosti s filmem *Arvéd* (2022), na jehož scénáři se podílel.

Myslím, že jeho přístup k sebe prezentaci trefně vyjadřují dva úryvky z rozhovorů. První se týká jeho neaktivity na webu: „*Počítač mě živí, na počítači píši... když už se do toho dám. Trávím nad ním tolik času, že jsem rád, když se ho na nějaký čas můžu zbavit. Tedy žádné sociální sítě, žádné internetové diskuse nebo chaty.*“¹⁸⁸ A druhý jeho přístupu k propagaci svých knih: „*Snažím se vypravit svou knihu do života a to znamená především propagaci. Bez ohledu na mé pocity je to prostě nutné a tentokrát se poštěstilo natolik, že by bylo škoda příležitosti nevyužít.*“¹⁸⁹ Vzhledem k jeho introvertní povaze nejsou tyto fráze

¹⁸⁸ POLÁČEK, Jan a HOKR, Boris. Jan Poláček: rozsviňte hrob autora Spalovače mrtvol. *Magazin* [online]. 18. 09. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/jan-polacek-rozsvitte-hrob-autora-spalovace-mrtvol/r~i:article:790621/>>.

¹⁸⁹ POLÁČEK, Jan a KŘEČEK, Jan. Rozhovor s Janem Poláčkem – II. část. *Sarden* [online]. 09. 04. 2014 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://sarden.cz/2014-04-09-0100/rozhovor-s-janem-polackem-ii-cast>>.

nečekané. O dost větším překvapením pro mě bylo, že souhlasil se spoluprací na tomto projektu.

Při komparaci titulů jsem postřehla několik společných rysů, kterými by se dala Poláčková dosavadní tvorba charakterizovat. Hrdina často působí jako podprůměrný člověk žijící stereotypní život, se kterým není spokojen, a tak se postupně odhodlá vzdorovat svému osudu. Kočky, zpravidla rezavé, patří ke specifickým motivům v knihách tohoto tvůrce. Dalším z nich je očividná fascinace konečností života i nevysvětlitelnými jevy (až okultními). Často odkazuje k jiným dílům, ne skrytě, ale přímo je jmenuje. Dalším typickým znakem jeho tvorby jsou otevřené konce příběhů, jimž předchází dynamická akce.

Paratexty jeho děl jsou srozumitelné, takže se jedná o vstřícného autora vůči svým čtenářům. Názvy titulů i grafická provedení obálek jsou ve většině případů snadno pochopitelné po přečtení příběhu. Píše pod svým jménem, obsah medailonku se od roku 2010 ustálil, anotace začaly být postupně konkrétnější a ve věnování jsou zpravidla uváděny reálné bytosti. Uveřejňování fotografií v medailonku se autor brání, což můžeme považovat za náznak toho, aby za něj mluvily především jeho texty.

Ocenění mělo vliv na přijetí jeho díla, jelikož jako několikanásobný držitel *Ceny Karla Čapka* je dodnes spojován s kyberpunkem. Později po zisku *Ceny Knižního klubu* a *Ceny Akademie sci-fi, fantasy a hororu* i jako autor psychologických románů. Za posledních pět let mu sice nevyšla žádná kniha, ale pracuje na audiovizuálních projektech spojených s osobností Ladislava Fukse i Jiřího Arvéda Smíchovského.

Jeden ze zkoumaných aspektů představovala kritická recepce děl. Srovnáme-li počet recenzí a kritik, které se vztahují k dílům jiných prozaiků po roce 1989, tak si můžeme všimnout, že není hojně recenzovaným tvůrcem. Hodnocením jeho tvorby se zabývají především recenzenti, kteří jsou spojeni se žánrem sci-fi a fantasy, takže vesměs sledují Poláčka od jeho začátků ve fandomu. Nejrecenzovanějšími tituly jsou jeho dva oceněné romány a biografie osobností.

Celkově bych mediální obraz Jana Poláčka definovala jako obraz spisovatele, který si hlídá svůj osobní prostor a slyšíme o něm jednou za čas prostřednictvím titulů s ojedinělými tématy, o čemž svědčí poslední tři díla určená pro dospělé publikum. Veřejně se prezentuje v případě největší nutnosti a nechává za sebe hovořit především svá díla, podobně jako jeho vzor Ladislav Fuks.

Zdroje

Prameny – beletrie

POLÁČEK, Jan. *Ex machina*. Praha: Winston Smith, 1991. Ikárie; sv. 4. ISBN 80-900217-5-1.

POLÁČEK, Jan. *Kyberpunk & heavy*. Praha: Triton, 2006. Paralelní světy; sv. 1. Trifid; sv. 99. ISBN 80-7254-647-3.

POLÁČEK, Jan. *Malostranský ďábel: život a smrt mága dr. Smíchovského*. Praha: Plus, 2016. Objevené portréty. ISBN 978-80-259-0539-5.

POLÁČEK, Jan. *Příběh spalovače mrtvol: dvojportrét Ladislava Fukse*. Praha: Plus, 2013. Objevené portréty. ISBN 978-80-259-0221-9.

POLÁČEK, Jan. *Soukromý detektiv Matyld: na stopě podivných únosů*. Praha: Albatros, 2017. ISBN 978-80-00-04812-3.

POLÁČEK, Jan. *Soukromý detektiv Matyld: na stopě sériového vraha*. Praha: Albatros, 2015. ISBN 978-80-00-04031-8.

POLÁČEK, Jan. *Spánek rozumu plodí nestvůry*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2000. ISBN 80-242-0402-9.

POLÁČEK, Jan. *Spěšný vlak Ch.24.12*. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0264-2.

POLÁČEK, Jan. *V těch temných dobách*. Praha: Winston Smith, 1994. Fantasy; 8. svazek. ISBN 80-85643-28-6.

Prameny – e-mailová korespondence

POLÁČEK, Honza. *Mé pokusy proniknout do zahraničí* [online]. 24. 10. 2021 12:01; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

POLÁČEK, Honza. *Bakalářská práce* [online]. 24. 10. 2021 14:57; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 09. 02. 2022 19:35; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 20. 02. 2022 09:12; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

POLÁČEK, Honza. *BP Upřesnění* [online]. 13. 03. 2022 15:08; [cit. 2022-03-17]. Osobní komunikace.

Prameny – rozhovory

Osobní rozhovor s Janem Poláčkem v Praze-Zličíně dne 19. 11. 2021. Soukromý archiv autorky.

Sekundární zdroje

Autor neuveden. FOTOGRAFIE – Křest knihy Jana Poláčka – Spěšný vlak Ch.24.12. *Argo* [online]. 27. 08. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://argo.cz/udalosti/fotografie-krest-knihy-jana-polacka-spesny-vlak-ch-24-12/>>.

Autor neuveden. Recenze: Soukromý detektiv Matyld. *Vasedeti* [online]. 13. 05. 2018 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.vasedeti.cz/tipy-a-rady/knihy-casopisy-film-divadlo/recenze-soukromy-detektiv-matyld/>>.

ADAMOVIČ, Ivan. GIBSONOVSKÉ INSPIRACE A ASPIRACE V DÍLE JANA POLÁČKA. *Interkom* [online]. 1993, č. 4 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://interkom.vecnost.cz/1993/19930467.htm>>.

ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3, 1995. ISBN 80-85364-57-3.

BIEDERMANNOVÁ, Carola. Poláček ex machina. *Interkom* [online]. 1992, č. 2 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://interkom.vecnost.cz/1992/19920371.htm>>.

BIEDERMANNOVÁ, Carola. Temné doby psýchy. In: *Nemesis*, 1995, č. 2, s. 57.

BÍLEK, Roman. LADISLAV FUKS V ZRCADLE ŠEROSVĚTA. *Vlcibouda* [online]. 07. 01. 2014 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://vlcibouda.net/literatura/507-ladislav-fuks-v-zrcadle-serosveta>>.

BURDA, Alois. Jan Poláček: Spánek rozumu plodí nestvůry. In: *Tvar*, roč. 11, 2000, č. 21, 14. 12., s. 7.

BURIÁN, Roman. Aleš Hillig si velmi rád užívá sexuální slast. In: *Rovnost*, roč. 11, 2001, č. 15, 18. 01., s. 10.

BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. Studium (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-67-6.

DĚDINOVÁ, Tereza. RECENZE+LITERATURA: Jan Poláček, Spěšný vlak Ch. 24. 12. *Sarden* [online]. 15. 10. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2010-10-15-0100/recenzeliteratura-jan-polacek-spesny-vlak-ch-24-12>>.

GILK, Erik. Kontrafaktuální historická fikce v současné české próze. In: *World Literature Studies* 2, 2014, č. 6, s. 120–129. ISSN 1337-9690.

GÖTH, Jindřich. Mnoho podob zla: recenze Jindřicha Götha. In: *Instinkt*, roč. 15, 2016, č. 36, 01. 09., s. 46.

HALADA, Andrej. Fuks stále oslovuje ze tmy. In: *Literární noviny*, roč. 24, 2013, č. 39, 26. 09., s. 20–21.

HAMAN, Aleš. Jedno dílo – dva autoři? In: *Český jazyk a literatura*, roč. 65, 2014/2015, č. 3, s. 153–154.

HAMAN, Aleš. Příběh, který nenašel svou formu. In: *Nové knihy*, roč. 40, 2000, č. 45, 08. 11., s. 23.

HLOUŠKOVÁ, Zuzana. Příběh spalovače mrtvol – Jan Poláček. *Fantasyplanet* [online]. 25. 10. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.fantasyplanet.cz/za-obzorem/za-obzorem-literatura/pribeh-spalovace-mrtvol-jan-polacek/>>.

HODROVÁ, Daniela. --na okraji chaosu--: poetika literárního díla 20. století. Praha: Torst, 2001. ISBN 80-7215-140-1.

HOKR, Boris. Ceny Akademie sci-fi, fantasy a hororu 2011. *iLiteratura* [online]. 15. 05. 2011 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/28331/ceny-akademie-sci-fi-fantasy-a-hororu-2011>>.

HOKR, Boris. Spěšný vlak Ch.24.12. – Poláček, Jan. *Fantasyplanet* [online]. 12. 09. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.fantasyplanet.cz/literatura/knizni-recenze/spesny-vlak-ch-24-12-polacek-jan/>>.

HOKR, Boris. Velký knižní průvodce. 38 tipů na nejlepší dárek k Vánocům. *Magazin* [online]. 21. 12. 2015 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/knizni-tipy-pred-vanoci/r~fbfefd22a7c911e5bfa90025900fea04/v~sl:640a8e2c917996b790e23faf3a0a5759/>>.

HOLAN, Petr. RECENZE: Jan Poláček, Kyberpunk & Heavy. *Sarden* [online]. 05. 09. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2010-09-05-1300/recenze-jan-polacek-kyberpunk-heavy>>.

HOLAN, Petr. RECENZE: Jan Poláček, Spěšný vlak Ch.24.12. *Sarden* [online]. 03. 12. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2010-12-04-0000/recenze-jan-polacek-spesny-vlak-ch2412>>.

HRUŠKA, Petr, ed. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1630-0.

JANIŠ, Viktor. Malý velký společenský román. *Interkom* [online]. 2002, č. 3 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://interkom.vecnost.cz/2002/20020369.htm>>.

JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média. 2.*, přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6.

KIMATRAIOVÁ, Marika. Geniální podivín s tajemnou minulostí. In: *Tvar*, roč. 28, 2017, č. 4, 23. 02., s. 20.

KLÍČNÍK, Richard. Poláček, Jan Spěšný vlak Ch. 24. 12. *iLiteratura* [online]. 12. 11. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.iliteratura.cz/Clanek/27375/polacek-jan-spesny-vlak-ch-24-12>>.

KOPÁČ, Radim. Dábel lapený ve věčné tmě. In: *Mladá fronta Dnes*, roč. 27, 2016, č. 192, 17. 08., s. 14.

KOSATÍK, Pavel. Ještě jedna prvotina. In: *Ikarie*, 1992, č. 5, s. 56.

KOŠKOVÁ, Alice. Novinky z literatury pro děti. In: *Biblio* 9, 2016, č. 1, s. 24–25. ISSN 2336-1921.

KOTÁSEK, Miroslav. Český literární kyberpunk a otázka žánru. In: *Česká literatura* 66, 2018, č. 3, s. 395–422. ISSN 0009-0468.

KRÁLÍKOVÁ, Andrea. *Autorské tváře v knižních zrcadlech: obrazy autorů současné české literatury v perspektivě kulturního transferu*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2015. ISBN 978-80-87855-25-6.

KŘEČEK, Jan. RECENZE: Jan Poláček, Malostranský ďábel. Život a smrt mága dr. Smíchovského. *Sarden* [online]. 15. 08. 2016 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2016-08-15-0000/recenze-jan-polacek-malostransky-dabel-zivot-smrt-maga-dr-smichovskeho>>.

KŘEČEK, Jan. RECENZE: Jan Poláček, Příběh spalovače mrtvol. *Sarden* [online]. 14. 10. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2013-10-14-0100/recenze-jan-polacek-pribeh-spalovace-mrtvol>>.

KŘENKOVÁ, Jarmila. Adolf si medituje v Tibetu a z Čech se stala Stínadla. *Magazin* [online]. 25. 10. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/adolf-si-medituje-v-tibetu-a-z-cech-se-stala-stinadla/r~i:article:681026/>>.

KUDLÁČ, Antonín K. K. Dvě cesty k Ladislavu Fuksovi. In: *Tvar*, roč. 25, 2014, č. 10, 15. 05., s. 26.

KUDLÁČ, Antonín K. K. Z poliček zábavy. In: *Tahy*, 2011, č. 7/8, s. 138–139.

LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Česká historie. ISBN 978-80-7106-963-8.

Literární ceny Jan Poláček. *Ústav pro českou literaturu AV ČR: Česká literární bibliografie – Literární ceny*. [online]. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://service.ucl.cas.cz/ceny/index.php?o=508>>.

LOJÍN, Jiří. Ladislav Fuks pro začátečníky. *VaseLiteratura* [online]. 18. 11. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.vaseliteratura.cz/odborna-literatura/3678-pribeh-spalovace-mrtvol>>.

LUHMANN, Niklas. *Realita masmédií*. Praha: Academia, 2014. XXI. století. ISBN 978-80-200-2333-9.

LUKAVEC, Jan. Poláček, Jan. Malostranský ďábel: Život a smrt mága dr. Smíchovského. *iLiteratura* [online]. 19. 10. 2016 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/37211/polacek-jan-malostransky-dabel-zivot-a-smrt-maga-dr-smichovskeho>>.

MACHALA, Lubomír. *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. Praha: Brána, 2001. ISBN 80-242-0735-4.

MIKULÁŠEK, Alexej. Takové normální psycho. In: *Obrys – Kmen*, roč. 6, 2000, č. 49, 08. 12., s. 1–2.

MÜLLEROVÁ, Lenka. Paratexty a česká literatura. In: *Česká literatura v intermedialní perspektivě: IV. kongres světové literárněvědné bohemistiky Jiná česká literatura (?)* [online]. Praha: 28. 06. – 03. 07. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://service.ucl.cas.cz/edicee/sborniky/kongresove/151-ceska-literatura-v-intermedialni-perspektive>>.

MÜLLEROVÁ, Lenka. Paratexty a jejich role v knižním světě. In: *Čtenář: měsíčník pro knihovny* 65, 2013, č. 9, s. 303–306. ISSN 0011-2321.

NOVÁKOVÁ, Julie. Ladislav Fuks známý i neznámý (recenze). *Casopisxb1* [online]. 15. 10. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.casopisxb1.cz/aktuality/ladislav-fuks-znamy-i-neznamy-recenze/>>.

NOVOTNÝ, Vladimír. *Mezi moderností a postmoderností: úvahy o typologii české prózy z konce tisíciletí*. Praha: Cherm, 2002. ISBN 80-86370-10-0.

NOVOTNÝ, Vladimír. Život jako somnambulní kopulace aneb V osidlech mikromatriarchátu. In: *Tvar*, roč. 12, 2001, č. 11, 31. 05., s. 20.

PECINOVSKÝ, Josef. Kniha pod lupou. In: *Ikarie*, 1995, č. 3, s. 55.

PECHANEC, Jan. RECENZE: Jan Poláček, Spěšný vlak Ch. 24. 12 (pátá a určitě ne poslední recenze). *Sarden* [online]. 25. 01. 2011 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.sarden.cz/2011-01-26-0005/recenze-jan-polacek-spesny-vlak-ch-24-12-pata-urcite-ne-posledni-recenze>>.

PEŇÁŠ, Jiří. Variace na hodně divnou strunu. In: *Lidové noviny*, 2010, č. 215, 15. 09., s. 10.

POLÁČEK, Jan. Propojují nitky mezi šílenostmi. In: *Knihy 91*, roč. 1, 1991, č. 12, 25. 11., s. 5.

POLÁČEK, Jan a Autor neuveden. MALOSTRANSKÝ DÁBEL JUDr. PhDr. JIŘÍ ARVÉD SMÍCHOVSKÝ Příběh okultisty a proklínaného udavače. In: *Záhady života*, 2016, č. 12, s. 16–20.

POLÁČEK, Jan a BÍLEK, Roman. JAN POLÁČEK: LADISLAV FUKS PRO MĚ BUDE VŽDYCKY VÝJIMEČNÝM AUTOREM. *Vlcibouda* [online]. 24. 01. 2014 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://vlcibouda.net/ruzne/494-jan-polacek-ladislav-fuks-pro-me-bude-vzdycky-vyjimecnym-autorem>>.

POLÁČEK, Jan a FÜLLE, Sanča. Rozhovor s Janem Poláčkem. *Interkom* [online]. 2006, č. 6 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://interkom.vecnost.cz/2006/20060656.htm>>.

POLÁČEK, Jan a HLOUŠKOVÁ, Zuzana. “Prostě nepíši tak, jak se očekává,” přiznává Jan Poláček. *Fantasyplanet* [online]. 25. 10. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.fantasyplanet.cz/za-obzorem/proste-nepisi-tak-jak-se-ocekava-priznava-jan-polacek/>>.

POLÁČEK, Jan a HOKR, Boris. Jan Poláček: rozsviňte hrob autora Spalovače mrtvol. *Magazin* [online]. 18. 09. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/jan-polacek-rozsvitte-hrob-autora-spalovace-mrtvol/r~i:article:790621/>>.

POLÁČEK, Jan a JIRAN, Jaroslav. Král Parconu '92. In: *Ikarie*, 1992, č. 11, s. 47–49.

POLÁČEK, Jan a KŘEČEK, Jan. Rozhovor s Janem Poláčkem – II. část. *Sarden* [online]. 09. 04. 2014 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://sarden.cz/2014-04-09-0100/rozhovor-s-janem-polackem-ii-cast>>.

POLÁČEK, Jan a KŘEČEK, Jan. Rozhovor s Janem Poláčkem – III. část. *Sarden* [online]. 11. 04. 2014 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://sarden.cz/2014-04-11-0100/rozhovor-s-janem-polackem-iii-cast>>.

POLÁČEK, Jan a MÜLLER, Ondřej. Rozhovor s Janem Poláčkem. In: *Jiné světy: Léto '92*, 1992, s. 69–73.

POLÁČEK, Jan a VLASÁK, Zbyněk. Jan Poláček nechal Hitlera vyhrát válku. *Novinky* [online]. 18. 10. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.novinky.cz/kultura/salon/clanek/jan-polacek-nechal-hitlera-vyhrat-valku-64203>>.

RAMPAS, Zdeněk. Jan Poláček. *Interkom* [online]. 28. 06. 2007 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://interkom.vecnost.cz/who/POLJAN1.html>>.

RAMPAS, Zdeněk. Výsledky 1990. *Fandom* [online]. Datum neuvedeno [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.fandom.cz/index.php/ckc/vysledky/53-1990>>.

RAMPAS, Zdeněk. Ženy : Muži, 5 : 0 pro domácí, aneb poněkud jednostranná recenze knihy Jana Poláčka EX MACHINA. *Interkom* [online]. 1992, č. 2 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://interkom.vecnost.cz/1992/19920365.htm>>.

STAUROVSKÁ, Renata. RECENZE: Jan Poláček, Soukromý detektiv Matyld - Na stopě sériového vraha. *Sarden* [online]. 28. 10. 2015 [cit. 2022-03-17].

URL: <<https://www.sarden.cz/2015-10-28-0022/recenze-jan-polacek-soukromy-detektiv-matyld-na-stope-serioveho-vraha>>.

STRUČOVSKÝ, Martin. Poláčkův Spěšný vlak Ch. 24. 12 vás zaveze do inferna, nikoliv však čtenářského. *Sarden* [online]. 28. 10. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.sarden.cz/2010-10-28-0100/recenze-polackuv-spesny-vlak-ch-2412-vas-zaveze-do-inferna-nikoliv-vsak-ctenarskeho>>.

ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena, ed. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014. Literární řada. ISBN 978-80-200-2410-7.

ŠKRABAL, Pavel. POLÁČEK, Jan. *Scifibaze* [online]. 12. 05. 2015 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://scifibaze.wz.cz/CZautor/CZP/PolacekJ.html>>.

TRÁVNÍČEK, Jiří. Řekni, kde ty čtvrtky jsou--: literatura a knižní trh devadesátých let. In: *Host* 26, 2010, č. 8, s. 14–18. ISSN 1211-9938.

TRÁVNÍČEK, Jiří. Ve studených vodách svobody. Česká literatura 1989–2009. In: *Host* 26, 2010, č. 10, s. 33–38. ISSN 1211-9938.

VANĚK, Miroslav. *Orální historie: metodické a "technické" postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0718-3.

VANĚK, Miroslav a MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze, 2011. ISBN 978-80-87398-22-7.

VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel a PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7285-089-1.

VOLEJNÍČEK, Bohdan. Spěšný vlak Ch. 24. 12. *Párek* [online], roč. 11, 2011, č. 4, s. [10].

URL: <<http://cms.kmo.cz/files/attachments/900/8926-CASOPISPAREK-IV-11.pdf>>.

VOLEK, Jaromír. Mediální obraz ve volební kampani. In: *22. konference Člověk a média: Mediální obraz politiky(a)* [online]. Praha: 18. 04. 2013 [cit. 2022-03-17].

URL: <http://www.clovekamedia.cz/konference/sborniky/cm_2013_jaro.pdf>.

VORALOVÁ, Hana. Uraniumbombe a jasnovidné třetí oko: Jak by to vypadalo, kdyby Němci vyhráli válku. In: *Litenky* 46, roč. 7, 2010, č. 2, 15. 12., s. 16.

VOZÁKOVÁ, Kamila. Spěšný vlak Ch.24.12., Jan Poláček. *Fantasya* [online]. 22. 09. 2010 [cit. 2022-03-17].

URL: <<http://www.fantasya.cz/clanek/spesny-vlak-ch-24-12>>.

Summary

Personality and authorship of Jan Poláček, an active author since 1980s, were described in this bachelor thesis. This work was written in honour of 36 years of his career, in which he had changed his genre, topics and publishers several times. I would like to thank the author for help and suggestions for improving this work.

It was not an easy task to construct the medial image of Jan Poláček, because through his career, only 9 interviews were taken. Two of them were taken during the 90s and four of them were taken after the Fuks' monography had been published. The remaining interviews were taken in honour of publishing books: *Kyberpunk & Heavy* (2006), *Spěšný vlak Ch.24.12.* (2010) and *Malostranský ďábel* (2016).

The main characters in his books can be described as below-average people, living stereotypical life, which they are not happy with, so they try to improve that through the books. Cats, usually red-haired, fascination with life itself and paranormal phenomena are also typical motives in his books. Mr. Poláček also likes to keep loose ends in his books.

The name of his books and graphical form of books' envelopes are easy to understand after reading them. Mr. Poláček uses his real name (as an author), and likes to use the same photo in all books, so that the readers are impressed by the text, rather than by the name of the author.

He is a laureate of a Prize of Karel Čapek, Prize of Book club and Prize of Academy of sci-fi, fantasy and horror. He has not written any book since 2017, however, he is working on audio-visual projects about Ladislav Fuks and Jiří Arvéd Smíchovský. It is also important to mention that his work is not often reviewed by public, but rather by authors from sci-fi and fantasy fandom.

In conclusion, Mr. Poláček can be described as an author, who likes to keep information about him in secret, and as an author, who writes a book occasionally, but which has an extraordinary motive. He prefers to let the books speak for him.